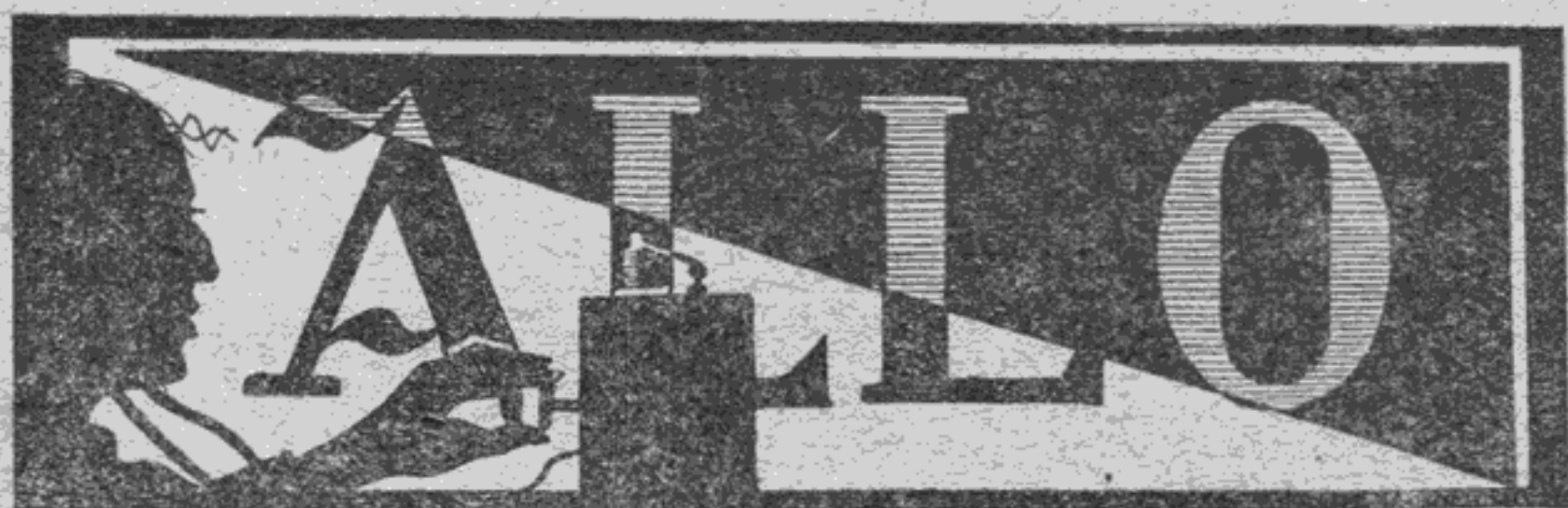

Apsua liṭeraṭuəra amxə
aqnə zəpxzaşa meigzara-
xda ik.azṛaxeu ayəza
D. I. Gulia iuəxiɜnəzy'u-
eiṭ abri sqabaa xuəɟə!

M. Ahasba.

I.

Iac'eipš iaxiagiə Kuməz akəta auəšharta aq-nəp uayə ibon dgili jyani axiaaimaloztqia amra abz-apf nəçx'ua, adgili ajyani irəbʔalanə ailəxra iaxiaʔəz.

Iac'eipš iaxiagiə Eshaq iʔandarkua rxəkuʔa-kua iaarəkupxaz amra lašara iaxuaʔʔaua, zəkio-bonəla ixiəblaboieibarlaʔq'ua, fəʔə pšaxila rxə ərkianʔaua iaaidək,šala-aaxuət-xuətua, rzarakua eilərffa-rʔʔa igəlan.

Iac'eipš iaxiagiə akəta eiharak,ərakua amra axiaarəkuəpxauaz ahashk,iənkua aakušlaauan.

Xuə-šəkusa rəftaxi eipštqia iaxiagiə abiraq qapf aptakua ixrəlʔhaua, ajyan aguə ixlarqacaua ari akəta auəšharta akuʔa iaxagəlan.

Ubasqan eipštqia iguamxa, apenqərkuə kə-ləjja, atzamckua zlaʔabəz agazetkuə naʔxəp-xparala atzame oʔukua reipfəra irəvçapəjjaza, axəb anan „inapar“ eipš icərcərua—ašəclamʔ aku-ʔaʔa, amraʔəc amərxuag alaxumarua, irəznəssaxa eilnarpxaua iaku igəlan akəta uəšharta iaxiagiə.

laxiagiə ari auəʃharta naq-aaq iak.uəʃoia igəlan auaxuamei, akəta ʃk.olai. Uəsqaŋ eipʃ iaxiagiə axaʃɪp uaxuama ɸəcahharaza „aguaqja ʃguaqla, kiaf zua ʃərpərxagamxan, nas qanat aʃ ʃzartəup, mamzar qahanəm“ ʃa aqajlar rʃaua akəta ha-dguənkua irək.uagəlan.

Ubasqaŋ eipʃɟqia ari auaxuama iaxagəlaz aqari aʃəɟ mra laʃarei eik.uɟəiaʃaua, einqia-einpaua iaxeik.uʃauaz ixiərɟca-cərcərxə im-yaskuoz irɸaɸɸauan iaxiagiə. Ubasqaŋ eipʃ iaxiagiə ari axəb acink. iaɟa akuei adədəi irɟər-ɟax'uan xuəlpɕar ʃkə rətrakuei, nəxa yaja rəmɸkuei, pʃ-sɟolba dəukuakəi.

Ajak.ala

IAXIAPI AMS

**IZLADAɸAKƏZ HA EGIƏQA3AMKUA
iac'eipʃɟqia iqan.**

Akəta uaxuama zaqa iɸəcəz aqara iajən auəʃharta anaqɸəraxɪʃa iavagəlaz aʃkola. Kua-zi, mramcei ʃəkusa yaja idərguaq'uaz' uajə zəmy inanamgaz, izmamzaz y-mərtakık. tapəɟɟa-kuan anəʃəntraj eipʃ axəb baa tabganə iqan.

Apenqærkuei, aſkuei zlaſəz aſəga aməyuan
uajə atakuaj lzamya eipſ ijəyua-jeyua iaſan,
itapsan. Aynəçqa zquar prakua çəsxiaz partakuak,
unarəkuſar iaarəchaufar pə iaafəz-ſəzua iynagə-
lan. Naq pəiraxi, akuak itaxiſa aſəntkar ipadre-
təi, nəxakuakəi atzamcaxi iſnarſiſa iquəſkafk
iadgəlan. Ak las agutanſa ſtol eicaqiakəi, quard
cərk. iəkəi eibar pſzaua iynagəlan.

Akətauaa rəjmaſa ſaſkua nəçars-aajəçar-
kiak. iaua, adgiəl bonata ajla akuərſiſaua, ak za-
ar, ſaſi ſagala anəſ adəſiſalaua, iaadrəx'ua axuə-
yə abza akəta təuqar Kalaf irjəifaua, ixandei-
pəmlaua, aarla ſa akuən rəpſə ſtaz.

Azəzaſək.

Badra

L ikambafkua, ikuatankua,
iara daxiəneimaz ibarguəzəz ihablauaa oiar napə
məydəukua eibganaça!

Ui iara idgiəlkuua rouma, jlara rədgiəlkuagiə
iara izə jlara rnapala ileiçoiſ, jlara rəqabaala jlara
irmalxaſa iara imalſnə irhaueiſ, axanaſ eipſ
iaxiagiə ari akətanə kiaf iueiſ, dſhaləſayo-dməſi-
məto ikətauaa drəloun.

II

Esəmyəbja znək.-znək, eips iaxiagiə aməş-
kua xuaşa məşək, rexsən uajə amra ajyan in-
kədəzzalaua axalara iaƣən amş afəbjaara ia-
zərpşua.

Kuməzaa ruəsharta apxia marjaota-ƣarjaota
iƣouərxaxa igəlou alakacia amçan ajlar aizara
iaƣən. Uərt, zxala ijajaua mzanrak. Aquanƣ
iaargəeiƣ ħa rahan mbaƣbarafə ibanə „iaargaz
zeipsrou ma blak,uak,ıtak, alagiə iaabazfa haqandaz
firi“ ħa eibəħaua uajə aizara iaƣən.

Pətyək, eizənə aħfəra iƣəran. Rəgutanta stol
xuƣək, gəlan. Ari astol naq-aaq y-quardək, ider-
xəiauan. Astol agutanta ƣkimaqacas akə əku-
gəlan. Naqƣəraxıfa bgapşpala ijəħfiza ouƣja
xəlpacas kuaqiak, ari aƣkimaqa iavarfən.

—la-ƣ-ƣ-ƣəu-ƣəu! iarabi toubasta, abrəgiə aaban
ħa hguəəuazəu dadxəeiƣ! —iaaqeifeiƣ atahmada
Mzauəƣ işəclabaƣ naiyəçrargəla, izfəppənçak,
agiəi ifənə aixda iakuərgəla, ixaz ixtarparkia-
kia iznapək, ala iaaixəix'ua, astol ikukuaz blala
iaaipxiəiffaaua, —dadxəeiƣ Qanħat rəcha atatlak-
uaz—ħa dzəftakuazgiə abri ayəzja rakuəmzəz
-ħagiə nacəiçan, jlar rəşqa daaxiapşən, daaskı-
afə—Ua mşəbzəiakua! —iħeiƣ.

—Ua bzəiara ubaiƣ, bzəiala uaabeiƣ;—rhan
uaqa iƣaz ajlar zegiə azə eips adrəu ħa iyaixaz-
gəlt iaaz atahmada,—Mzauəƣ araxı uaai, uƣa—
rħan inaskıa-aaskıafə təpk,giə naidərbeiƣ.

—Դրակա, ւա իրակա dad իabacoi,—իհան
atak,s ilabafa akuapa նա ink,arինօ, ik,alt naiօarԳ,
idərbaz atəp aqnօ Kuat atahmada dnaivaբօի
Mzauəyցիօ.

Dad, Tamel udin anօs iօaahauհara, abri as-
տol ikuəu aykimaqa ak,uəuma zmala ijajoiտ նա
abri aqara zəzbaxu hahaua?—նա, iօarkua aaiօօ-
xիa, ilabafa aaltօix'ua, ubraqa ubri asտol iad-
gօlanօ aykimaqa օրթօi-օրxանհօua izmakuez ay-
kuənյa rəuazօ dօiօapօua diazօaaiտ atahmada
Mzauəy.

— Aa, abri ak,up aradio apparat նա izօstou —
նա dakuօahatxօօիտ dzօzօaaz aykuən Tamel zaxi-
zօzցիօ.

Tamel Axiaca-naa ahablanթօi uay-rօchak,
uay-oiark, dipan. Dօօxuəyօz iani iabi Kumօz
aօk,ol dtarօan ibzօianօ dalgօօիտ, axa altaxi rma-
zara inanamօgzazտ օarazօնա dաօaqara dmօstօk,ua,
aօk,ol dtօxnօ aynօ dօnk,օlauօ drօman. Asovet
mյօ anaai akօta iayeik,a auօs azօiua, apxiarta
aynօ auօs eiօօix'ua akօtsovet ruօsօuraԳօ drօօ-
xraaua dnalagan, ajlargiօ aihabօragiօ rguօ dօ-
kuտan, օօpxյa Aquaթօi apartia օk,ola aօqa
ddօkuօրօan, sօnթa dalgan, uajօ akօtazօ aօara
dօn ima daaiտ. Akօta օօfkua, Aquaթօi ak,iօpxi
aarxaյa reidk,օlara iaarteiz aradio apparat rxօ-
iaua uajօ asտol iadgօlan Tameլi naqօnթi ia-
akuaz aօօfkua ireiuaz yօqa ak,iօpxi aarxaյa-asas-
յօi.

— Aa, abri anharx'ialak, Moskva irñhoua, Tərku rəla irñhoua abraqa Kıməzaa huəshartaƣə irñhauała iahnarhaueit, — iñeit Tamel, dəzƣəz minutbzak, aqara daaquəcnə, Mzauəy işqa ixə yarxanə, — qarəkər ała rñhozar, agitara, ayanguər adərñhozar, azər djajozar rəbɽə eilək,kaza, iara ubraqa hrədgəlouła abra ihahaueit abri aradio aparat amɽala.

— Makiana habaqaxəu, anja haɽɽəimfər ia-gia mzanra hñərbara ɽəqouɽ dad! — ña iaaqeifa-zeit ua iɽaz atahmada Kwat, itətənəjga ilaba ia-anqia-aanqianə, iañəzba pənça ntargeɽua irəc-kiaua.

— Uərt zegiə bzəiouɽ, axa Kwat uara ukuaɽa-leiua uaqə irəvəux'uazei, uəi aɽə ña akɽə udəruama? — ña daaixəyua-aaxumarəit akətanɽəi aşlakua ireiuaz Guaq itətənəjga aaiƣəçəxnə, ei-xəmcala iikəz amca axaçaua.

— Əə, iauazei dad, isəmçoi!

— Ai uarei sarei ɽta iahçaraha — ña nacəiceit Guaq, itətənəjgagiə naiƣəçək.nə amca zkəz aɽəmsa inaja dəu anaɽxəpɽiaqiala itətənəjga iaxarəuəuəua, itətən amca amkər ña dñanə iroəuəua-ərlasnə „pak, pak“ ña itətənəjga axiəiɽɽauaz ixuda adaşdəu rgəlaua.

— Haiɽ abaapsə, iahñeit ña zənzak, uguə ka-uəɽzeit, — iñeit tak,ñara bzancgiə izgəmxazauaz Kwatgiə daakuaɽaləeix'ua.

Uəi akətanə Kuat Kuatəlei ɸa izəstaz uay k.iaɸk., xuarpk., zəuayəbzara nazaxiaz, aparɸia ialaz aze iakuən. Ari Kuat ipşrei ikurei rəčkəs iqazfa pşka-qazfan; iara iyəzja rəqnə zegiə rzə dçaayən, jlar raxı zegiə zdərua, zegiə znarə ianəpşəlaua azə iakuəuɸa djajon. Ari ajlar igu- artan iara ianəimahauaz ixəyɸauaɸa „Kuat Kuatəlei“ ɸa iftan.

— Ua bzəia ɸɸeit, ua mşəbzəiakua, — ɸa uəs iaarəxtəkugəlt ja yək. raqara akətauua Barɸan Qangiata dnazlaz.

— Ua, bzəiara jbaait dadraa, bzəiala ɸaabeit, — rɸan uaqə iɸakuaz akətanɸi aşlakua yaçəzzeit art iaaz irxaɰgəlaua, aɸarakua yagəlt, — ɸaai araxı Qangiata!

— Ua ɸɸakua dad, ua ɸɸakua, Kuat, Mza- uəy anja inəs ɸşəm gəlara, — iɸeit ataks Qangiata pɸəsxɸças zɸaɸkua gıal-gıalaua ixə ikuərɸəz ix- tarpa aaixərɸaɸa ijya iaxɸnə, ixə-xɸə inarə aaku- əifua. — Qoh! — ɸa iaaqəifeit aştol ikugəlaz apparat ilapş anaakuɸa, — uara ari zakuəzei?

— Izakuəzei Qangiata, oumaɸa iubama ubas- qak? Da ckia uaxuapşəift psata bzəia iqaçam- takua ireiuazar uban, — iɸeit Eshaq daxıɸaz da- azəxumarɸa, Qangiatagiə dnein inajala apparat aaipxiəiffaan alamɸoukakuagiə dnarəxuapşəit. — lara akuzami Qangiata, iara akuzami, işpou- boi? — eiteiɸaxəit Eshaq.

— Psata bzəia ixə ʒəŋmaʒaɣiaza ubri eipskua uzəqaimçaxərgiə umuəxəit—iŋheit Qangiata daaizəgudəu aaialaʒquta Kuʒatgiə dɣəʒ-qəʒua daxiʒaz.

— Uəsqa ŋa uasŋan, axa uəqaz apɣeirəmgə, abgaxuyə akutçara iantalalakı iŋanə adnəqa izdələmçuaz, aynə-ynəçqa ajardaonuə ikugəlanə iŋətuaz uara uabaj d'ieipsəz qəufozma?—iŋheit Qangiatagiə atakəs Kuat-raa axiʒaz aşqa daalaʒquta, aɣolgi dnadçnə ilaba nkairiʒ aʒara iʒazk'ua.

Uəs, Xuərəxumal Xakuəʒ ipa Basagiə iuardən axuda dəkugəla, idəotaqap bəca ɾa ərmakarua, inarədərçarəla-aarək.uərşaua, aşəʒ-aşəʒ ŋa ikambaskua iaarəxqiaua aizara uaa axiʒaz alakacia daavaləeit. Uəi uajə aqəkurei ɾqa alagarazə azlagara aşqa ilbaaigauan.

— Urrə o-r-r-re!—Abrəgiə iŋheit, ixgiə larqunə, iarma napə ala auardən apɣiaʒəi azlargəlak aaknə, agiəi, abəca zkəz iaroua napə aaicəxnə, ibəca auardən axuda aqnənza inagzanə ikambaskua iaarpərak'ua, ikiəʒ axəkuʒa ʒʒaua, iaxəlçuaz abʒə ala ikambaskua ərguəbzəoi'ua iaanəikələeit.

Basa iuardən axuda dangəlanə, iarma maorraqaua, akəraamta dazəpsuan iara iŋafa „ari, ayapɾa aoidara aqnə irkəz ayəstaa zmala ija-jauaz“ aɣol iaxiəkuəz dazşanxafa.

— Qəm ari uaxuapşlar açkəs,—daaieişəit Badra daxiʒaz ari aykuən ilapş daaçaʒan,—uca-

nə uqəkurei laganə ixaugalar uaxa uan quədk
 ɣapanə bəstaxiək uɤaləmɕarəzəz!

— Iuuazei uara, uara uaxuapşueiɕe aɤkuən
 iumərboi?— iñeiɕ Badra dəiɤapşuaɭa Kuat Kuat-
 ɭalei d'ixuapşua Edgiagu atahmada daxiɤaz.

Edgiagu mbaɤə zdəruaz uayəməzɕ. Mazara-
 lagio ɭak.uə doiarən. Akəta iaɤeik.agio drəchar-
 fauan aqnəɤ rguə iaxuara akə szəqaɕandaz,
 akə səzhandaz ña enagi ubri ak.uən dzəftaz
 izeikuərɕoməzɕ ak.uəmzar.

— Uajə hara halakua xyoun, aɤar rak.uəun
 zəlakua xɕəu rñeiɕ abri uajəgio uxə itamlacəi
 uara afəuqaraj!— ña nacəiɕaxɕ uəi aamtazə iaaxi-
 apşəz Kuat Kuatɭalei daaieigudəuɭa.

— Hai rəla xɕər iagia bzəiara udərbaɤ sara
 məzda! Zəla xɕəz raumi uajə hkaramsak.aləun
 ña uyəzja atahmadaja rəxxa-rɭaua izmou!— iñeiɕ
 atakəs Badra iznapək.alə uajraanza iikəz 'alaba
 adgiəl inəɕak.şanə, ifanə rqunə, ifamxkua rxaxa
 iapxia irgəla, inanə itajəz amaxuar ifamxə iku-
 ərgəla, inanə axinərhala irkuatɭaleiua, isñarəzei
 ña dəşua daxiɤaz.— Zəla xɕəz uəɤkuənja rak.u-
 mɤəz uɤabaakua irəkuɤanə, rəboɕa kələjja, rja
 zə aanamgo iqazɕoz? luxaştma uərɕkua zegio?

— Uara znə guaqrak azə ɤək iakuɤeiɕ ña...

— Mamzar uajə udərkiateiɕ!— abri ajagio iñeiɕ
 ilakuagio aarñnə irşan-şanua Edgiagu daajɭara-
 ɤa dnaiɤapşəiɕ.

— Hai-hai Badraxəeiṭ uəs iaxipouñoi?—Dacraṭṭ Biqguagiə yaqṭəiraxiṭa daxiṭaz,—uəs iaxipouñoi, ari iaargazgiə uaha uəla iamboi, znəkər abri eips̄ azər ak.rə uzaaigaxeuma?

— Uşaquəçra qəuəṭt, ubri aməşgaga zlaargazgiə aadərueiṭ iuməuʒozar!

— Hai qəuəṭt ari afəuqaraj iməuʒozaar!—iñan ilaxi aaimak.ṭa uayə dəzməxuoz ak.ə eips̄ daaz-şanxatə ajlar rəşqa daaxiapşəiṭ Edgiagugie.

Uəbri aamtazə Edgiagu ixə-iṭə apşra inaxu-apşlakı „izouño zmahaua, iztoupo zkəlsua uəz-laixuozei“ ña Badra izə işañhauaz zəzguamtara dɔqalarəməzṭ.

— Aai, aai, iaadərueiṭ ubri aməşgaga zlaargazgiə!—ixə aarmaqay - maqəqunə eiteiñaxəiṭ Badra.

— Izlaargazei zəuguaxua nas uara uguanəla?

— Uca uəntapşər izlaargaz ubara uəqoun.

— Hai sara məzda uara iujərgazaz!—iaaqei-feiṭ uajraanza ɸəmtzak.ua iṭaz atahmada Kuat-gie.

— Izəşjərəm gazei, sara saumi yənyaja maat zdərṭaz? Ijərəmgəei Esəfgie „analogı“ rñan pñənyaja maat? ʒgarami ari? Ajəṭ haurəs ñəntkar ixaan xpa-xpa abaz ireihanə izṭaxiadaz?

— Uara yənyaja rak.uməzṭ, içagie uəməx-ṭən!

— Xabazk, macara rak, uzaməzt, xpa-xpa abazla ja taxək, şəkusək, ala iudərton iuxauərştu-eit ak, uəmzar!

— Uargio xabazk, udərton xəçək, ərta zinaməz Badonuala rəchagio uəla zaapsuazei ha xabazk idərton, nas aiaşa abaqaz?

— Esəf plənyaja maat idərlazargio aqara yət istaxi izənxəeit!

Abas iaaikurəpseit uaqə iəz atahmadaja Haqmat, Gedlay, Mzauəy, Hanať.

— Izənxəeit mk, ua, uara iqaçanə iuteit sara məzda!

— Aai, aai sara şjanə is'irqəçeit, sara smal akur ubri imou rñeit iumahai! — iñeit Badra da- aicxraaťa akəta napə paçababagio abri aamtazə iarəna napala izak, ia açəxua eidəronuəualaua.

— Maksme, mcəuma nas ubri iuñaz? — araqə Hazaratgio arap daaiəapeit, — abəruajə iuñaz mcəu qəufozar uajyafoit, abar jaşəkusa çueit Esəf aibaja idkəlanə imazəitə, ubərt rnapala iqarçaz akuəp uajə iara axəu ha izəlagaua iztagəlou az-lagaragio. Aibaja anəiəəicoz irəitazei?

— Ahampal! — nacəiçeit Hazarat iajakua Bar-yan Qangiatagio.

— Badra agiərt zegio harquaçəp anxay otar Kuasta Esəf ik, uatan auagara yəmş iaxiəuəz aəənt şaqə mşə dtazəz Esəf imxə? — diazçaait Tandelgio daaxiapşta.

— Esəf iqnənza uəzcozei? sara işpaszəruəi? Arxaṛəi səmxəi sarei ihabṭou jdərueit, daara y-versk rak.uər, ubranṛəi x-uardənk. aqəkurei Badra iuardənəi ikambalkuei iaxırələxazgaloz azə atagalara mşazə səmxə stəcnə inyəbṭə naqı-ak, imxə stan, iara ubasgiə anəzba sairgəeit, uaha imuəit...— daaiṣagəlt anxay ɔiar Məsa.

— Uara axəmxua auardəni akambafi uəzra-az sara uara sueipsən ak.uəmzar, sadəzcalazəz!

— Abas ak.uən ubasqan uara uəmxə santaz, uara uṣəjkıakıa agəei hkətei rəbṭara uanəbṭaz sara sguə şəqaz!

— Ƴəiquamçuei qəfəmbackeit, dəşlaait daxı-rou, uaj dəjbama ari arənt? Ƴidəzcalazei?—Kuat Kuatəleigıə daaxıapşfa ajlar „daarabṭeit“, -uəi, aṭa bṭaraha ibṭaua uayəm!

— Haiquaçnə, ari akə izaauər Ƴa hauaṣə-xəu, axa... iifakuoua hzəuḥauam, hguə iauam ak.uəmzar,—ṣaaitit iṣeikuapsaṭa Edgiagugıə.

Uəs akətsovet axanṛayəi, akəta iaṣeika ama-zanəqugayəi auəşharta inəynəcnə alakacia şəqaz rṣaarxəeit. Badragıə dqapşşza apərpəl qəka eips deibak.nə iṣaaikuəikəit. Anap zaagiə aṭa-jara daquəçxian.

Badra zaxızez uəi akətanə asovət mṣə zegıə-zegı rəçkəs izṭəmoɔəz azə iakuən. İlşoməzt ak.uəmzar iaraznak, asovət mṣə aakuəzxəşaz organizaciak, izəqaçargıə ṭgia imbaua dəqan. Abar şta xuəşəkusouṛ ari akətanə asovətkua

qaləeiŋtei, axa uəi uajəgiə ibz dakuəitnə, iaaiɸaʔalak.1
 ʔaua auaa dʀəlan. Azəi-yəqei dəzzəməyɸakuaz
 znək, dtarkəit, yənɸ dtarkəit, axa akə dambɟa-
 zoʔa anərba ixə dourəɟəit „iguə ɸəomər daquə-
 çər, uanza dbandaləeilaait“ ʔa. Ari eilzərgaz
 akətauua Badra ianəimahauaz „Badra Bandaləei“
 ʔa iŋtan. Akambaf xioʔɟa ɟqia lapqia-k-y-lapqia-
 ak rɟarc imxə italanə iqəkurei aza ianənalalak.1
 naxixioŋɟgiə Badra ixəɟkuək.uan iʂakuəpʂlak.1
 „aa Badra Bandaləei daaueit“ ʔa itəboməjaa eibary-
 nə icon. largiə ɟgia baapsəla aguaara idəruan, axa
 urəxiɟa uara!

Abri eipʂ

UAYƏN

Badra.

Badra, uajə, ila aguəomrakua irəkuərʂaz aquaʂ-
 rakua ala rxeɟalan iqapʂʂɟa, iʂeiʂeiua, itaxən-
 ʔua ilakəça itan. largiə iguə pjo, alaɟgia, ala-
 baaps auayə iʂieiʂua eipʂ „aap“ ʔa asovet myə
 dʂənamçasra dʔan. Axa iabaqou ilʂomei, iara
 icəzʔoz, uaqə iɟaz aɟan kamsaj iakuəmzar ua-
 yə d'imaməzt.

Uəs iaaiuaz akətsovet axanɸayəi, akəta ia-
 yeika amazanəqugayəi iɟaz ajlar iaarəlagəlt,
 dara ui aɸnə izəmbakuacəzgiə yarxazgəlakueit.

— ɸɟakua, Gedlay, Mzauəy, Kwat! ɸɟakua,
 —iʔeit akəta iayeika amazanəqugayə.

— ɸɟakua, ʔabacoi, iɟakua—iʔeit akətsovet
 axanɸaygiə irxazgəlaz auaa dnarɸapʂɟa, iɟa

roiaoria, inapə rɣiaqa rçəsə-rçəsua dousə rtəpkua aladərbaua. Nas,—Rafət, Gedlay, uəsbaṛkuak haman art asasja ari iaṣnaça hazələajazar ha akuən,—iṣaariaşala aşlakua daarəlapşnə ɸaaitiit akətsovet axanṛayə.

—Ibzəiami dad, auəsbaṛkua əqazar...—da-akuşahatxəeit Rafətgio.

—Znək, art rəkuşahatra aniou:—amelciaja, amelciaja, ṭabacei uara? Ṭaarəpxeist ajlar araxı, ṭnei lassə!—ibṭə aairououueit akətsovet axanṛayə.

Naqa-raqa igəlakuaz akəta melciajagio, ialçta guəp-guəpla eidgəla eijajakuoz reihabaja—Kia-gua, Xusen, da anaxı ṭneist,—ha raḥaua alakacia amça auaa axeizoz dərbaua iaarələlt.

Dəuk, mərçəkua ajlar zegio eizan alakacia amçan eikuəoioia iaailagəlt,—atahmadaja, apxi-aṭa, akətsovet axanṛayə iaaignarəṭa iṣan, ar-paraja, aṣarakua aṭtaxiṭa igəlakuan.

—Da Tamel, znəzaṭək uəi uaaquəcuandaz, araxı art auəskua haarələajajarən!..—iḥeit eizaşaz ajlar anaaiza akətsovet axanṛayə Tamel işqa daaxiapşən.

Tamelgio urəşlala asasja ajakuak nareifan, dəzṣəz daaquəçnə, aştol daadçnə akətsovet axanṛayə işqa daaskiṭa daagəlt.

—Uajə, ibaṛnə exiazə iahzəkugəloun „y-ro-prosk“, akə—aşkol uəs, yba—auəşḥarta auəs,—ɸaaitiit akətsovet axanṛayə, daxıjajauaz dçəsə-

cəpxiaza ixtarpa aųəxu affa igialaua, iraznə ma-
qa abz iqamayapa iaxiaaφasuz aųək-ųək Һa abтə
gaua.—Uajə azəryra aaqaçanə Tamel ajakuak
naiahtar...—Abart ajakua rəstaxı akətsovet axan-
tayə Tamel iaxı daaxıapşən—da, Tamel!—iҺeiт.

Tamelgiə, arsqayək, aihabaja axeid palaz dya-
rəlagəlanə dəruanza ajaҺara aznəkazə daajəp-
xafeit, axa uəda psəxua amam Һa akətsovet
axanrayə ianaaidiçaza uəs φaaitiit:

—Sara izəstərҺozei, Һargiə iҺəmdəruei nas,
ana aškola, ara auəstҺarta...—dqapssza daaiba-
kəit,—işəstҺaz eips aškol Һa ihazgəlou ajtməzk-
kua azəmyaφəraxı ikəljanə agiəraxı ikəlqia
icoit... axəb akubaait. Akua anaua hxuəyukua az-
тəkubar rxiaтta rəynəqakua icoit...

—Hai dadxəeit səykuəngiə abar ayəstaaja
dərүənqханə dsəmpəçaxəeit, ubraqa axita ilala-
zargiə qalar!—iҺeiт ixə iaakuçata Guaq atahma-
da daxigəlaz.

—Nas işpa, iuzəmdəruazi!

—Da, azəryra qatçeit, azəryra!—daarφax-
xəit aizara axanrayə—„anerstətel“.

—Iara ubasтqia iqouy huəstҺartagiə.—Daφən
Tamel.—Һazəpşəit izeipsrou! Aşəclamт akuçata,
uajə kuak auər hxə axiənəçahkra kuak itak
hamam. Sara sguanəla iaxia, abra iqou ajlar
zegiə-zegiə eixsa-eixsanə abart aškoləi, huəstҺar-
tei zlahxəbşa, aremont zlarzaauəşa aтaxт haku-
çanə uajnaт aremont qaçara napə aharkracə
ikunagonта izboit.

— Daara ikunagoun dad, daara!—iñeiť Kuat daxıřazgiø.

— Aai dad ari auəs bzəia haiñeiť, ari uaj-raanzagiø hzəzxuəcsəz uəsən, ihagxazoun dad haiñhaua, ihagxazoun!—rñeiť azəi-yəqei apxiata iřakuaz atahmadařa.

— Iaşoun dad, iaşoun!—rñeiť agiərtgiø,

— Akamsar isovetkuei iarei eidřalanə uəbri apayənka iagaua řa-řanə ihakuərçaaiť douse haxutaa hñoiť dad, iahñoiť!—iñeiť ibřə aaiçəxřa Barıan Qangiata.

— Hakuřahatəun! Hakuřahatəun! Haxutaa azə hñayəun!—iaraznak, ahaua dərřəiť břəla.

**Azəzařək, Badra daxıřaz
zənza amca icraleiť, akə iñh-
razgiø itaxxan daahəřəhəřiť,
axa izeipşəmpəzť
i Ƴ a a i k u ə i k ə iť**

— Sara akə řnar qalarəu dadagia,—ñə inapə dyaxəeiť Edgiagu daxıřaz.

— Edgiagu aja uəmoun.

— Sara iñhaua ubri akuər,—iñeiť Edgiagu ibz iƳə iaxıtaxənñəuaz zəmyxara caxiaz ixapəc-kua kařkařaua, affəñə dyagəlaua. Ixəlpakuəqia-

giə aaixəxnə, izarakua kʰa, iboia nələrguəgu,
—sara iʃhaua ubri akun,—iʃhaxt,—hara, uajra-
anza Taməl iʃhaiʃhaz eipʃ axə acxəraara daara
ihagəun. ʔəpʃəift, ana naxixiəi uaxuamak cər-
cərua, mʃaʔnə iʃəqarçaz eipʃ iʔəcahharaza
iaxi hazgəlou. Akə iahzapsou? Moumou. Dadagia
iʃpaʃguaxuuei, eiəməmxari ubri auaxuamagiə
abri hapxiarta aynə iahtar!

—Hai, hai arəgiə ajoun udəruou,—iʃheit
Kuat Kuatələeigiə daarguəroniaʃa,—daara iaja
bzəioun!

Arik, Badra Bandaləei zənza daapnajeit.

—Eei-zaualei, ʃara izbaua anʒagiə dəʃxa-
ʃtəit ʃa səqoun. lauazei huaxuama aməckiaʒa
ynahçaraʔa?—iaaizəməyʔhazt daaibakəit,—Edgi-
agu dajən ixşəy ceit, axa hara...—dyagəlanə
inaʒa ərmakarua dnarʔagəlt.

—Xiəxi iqou hab, ickiaxaait uəxiəz, iaai-
ait uəpʃhara iqalaait uguapxara—dalagəeit anan.

—Aai-aai, Edgiagu ixşəy ceit!—ibʒə aaiəu-
əuaxəit Badra.

—Ilaʃəun, irbom, egirəzdəram, jyanə iqou
hab iatouəməçan rəgunaharakua! lisus Xristos,
ʃarda zməyəu ackia anʒa ipa, irəchafa jlara,
idguaumərpəxan abaapsəura!—Anan ilaxi iqəmf
azaʔra dəʔən.

—Aait agəzmal, zak uəzei iipaʃqaləeiua!—iʃhan
anan iaxi daaʒəgixiəpʃəit akəta komʔar iaqeika
amazonəqugayə.

— Itəmuən, dad anja iguə iaməxuaua, itəmuən! Ijua itəz xuəc, jyauə iqou haq itjta!

— Abraqa zegiə hnəibarɯarouɯ, mamzar auaxuama məckiak, dnəynalanə iaauam, aai-aai iaauam!

— Badra, uara uəda izəməu kuoda?

— Anja dxazɯaua azər dəqazar iuam, aai-aai amala uəu qoi!

Aznəkazə Badrei, akətaranə Maksmei ajlar dər buəntərc iagiaarəgəmxəei, axa aftar i rəldmərsei. Dara, aarkra, aɤpəjjara, alakua reips „aar“ ha ašra iəaɤəz ajlar uəi aɤnə irəzbəi auaxuama apxiarta aynə iartarazə, aškoləi, auəšhartei rɤəcnə irxəbrazə.

Art ari aimakra, azbara iaɤnaɯa qoukə auəšhara akuja iyxalanə antenna lbaardei. Nas ak, iəpxi aarxaja asasja aparat rəmanə auəšharta inəynalanə idərxəiei.

Dəuk, mərçəkua adnə alakacia amčanə iɤazi, igəlazi auəšharta inəynalanə iazəzəry'uan ari amzanra qafaua, asovət mɤə iaqlaua.

— Ko axa abri zəbɯə gaua abaqou—ha aparat davageɯa, daɯapsua ubraqa dəynagəlan uajə Xuərxumal Xakuəɯ ipa Basagiə.

— Uara, abri karamsakalaa abraxi qara iɯəɯanə irəmhozaai, — aparat agura imgaxt Gedlay atahmada daxigəlaz, aɤarakua azəi-yəqəigiə aaɯrakua inarəvɯapɯ-aarəvɯapɯ inarəvaləei.

Azəzarək. Badra dəpxafanə auəşharta dəy-
namlak.ua adnə dgəlan iblakua ɟərk.şapa Basa
iuardən dazəpşua; naxixiəi, inapar dafahaua ap-
an axəlaonara dəlbaanə azlagara şəqaz dləciuu.

— Ubas amsra jbaaiɬ, abri uajə zəbɟə saha-
ua agiɟara daɟaɟara arhara iʃaɟəu!—iñan Badra
imaqa inanə navçəfnə ik.adifaɾ kiaseikuaɟa aai-
moɪəçrəxnə atətən aatganə acigar aguəlarhira
dalagəeiɬ.—Uəi qara lapşxərpagak amouɾ ak.uə-
mzar, as aɟkimaɟakua zegiə ak.ak.a rəzñondaz
egia ɟkimaqa qaiçarən Esauagiə!—ña nacəiçan
Badra

irñəz icigar aaiɟəçak.nə

ieixəmcei ifançei aajərganə

k.uax-k.uax ña einqiaua,

amca k.ua iynəqa şəqaz

iɟəneixəeiɬ

III.

Apsua aľakua Moskva aməuzika iadərħara-
zə iqouŋ, exia harrarat eitaħanə iħanaħoiť ħa
Kuəməzaa iaarəlayən, uajə ladanŋgiə, yadanŋgiə,
zegiənqaranŋ xuəula-dəula ayyə-ħa axuəz eipş
auəşħarta şəqaz akəlsra iaŋən, auəşħartaŋə eiza-
uan. Uərt uajə məxuə eiguəronauan hapsua
aľakua amuəzika iančanə işadərħaua hahandaz
„liri“-ħa.

Ajlar eizeit.

Auəşħarta azuataxk, apxiarta aynə axiəzça-
nə ialxnə irəmaz aradio arrarat zəynagəlaz ua-
jə unaja maŋŋqia uəzrəbŋamçaua uaala iŋən.

Iagədaz kuəməzaa? Azəzaŋəkgiə.

Auatax iazəmkəz ajlar adnəqa igəlanə igə-
ry'uan. Badra-ŋqiağıə dərhamfakna imaxuŋa
məydəukua rəla jlara dnarəxa-aarəxaua ajjarə-ħa
aradio şəqaz anəeira daŋən.

— Allo! Allo! Allo! товарищи, товарищи!
Сейчас духовым оркестром будут исполнены
абхазские народные песни, собранные моло-
дым композитором, тов. Ковачем. Слушайте!
Слушайте! Слушайте!...—abas abŋə guayaza,
auarŋa xəlpə kuaqia apşra zmanə arrarat ia-
maz aguta azə ixə nkəlaknə iħozŋa abŋə rdəu-
nə ŋaanatiit.

Uaqa igəlaz arrarat abŋə anaaraha zegiə
eixa-eiguaua arrarat şəqaz rŋaarxəeit.

— Aii, uara! Iqouçozei? Akambaf axuəl abon,
aanda guanatoməzť zzərħogiyə abri ami?—iħan

Gamgia Paxualagiə ašəpə-ha apparat şəqaz anə-eira iaƣəz Badra daaigutasit.

— Oraida si uaraida, oraida, raida...—ña ap-səuafak axə aatnarqieit ari apparat, Badra ipñəs Hanifa daxigəlazgiə ləlaxı-ləqəmfi azaƣra dnalagəeit.

— Ia anja hrəchafa, anja hrəchafa, dida, dida, dida halanamkəroun,—lñeit ilədgəlaz Blabpha Quədinat ləşqa daaxrapşta, lkaseikuaƣa ilxaz aƣaƣ ləznarəkala lƣə inapərakta.

— Uəpşəi uara hjəƣ afakua şjərnaga, uara s'ueisoit abərjƣəi hƣarakua „afo buəska, ifo ƣela“—ña idəkukuou abri eipş ajəƣafak duərño-zar—ña daazguərona-aapətəryueit anətəntraj aipş itabganə iqaz ixapəcda ƣə ala atahmada Ƣəƣən, idgəlaz ikula zxə ercaxuxa işlaquaquaza izxagə-laz atahmada Besiat daaiƣapşnə.

Besiatgiə iznarək ala içarguafa iikəz irasalaba qapfi varala dnaxafa, itəz auara aaimqianə „xxəit“ iñan iapxia aouura aƣax-ña dnəkuəƣƣan—qəuft zəzbaxu uñakuoda qəumbackeit,—iñeit.

Uəs apparat daƣa afak aajərnagaxt, artgiə rƣaaikuərkəit. Xusen iƣə **axia**aixəixəz iara uəs daanxəeit, Mzauƣ, iapxia irgəla iikəz alaba axə iməfxuəç əkuərgəla inapaşça iclamñə axiaçərguaz izakia açəxua inajkiarkua irəbƣyrə iapxia ikia-kia—kia-kiaza ipşuan. Baƣa iznarək ala izara knə agiəi inapala istaxıta ieiguət içargua, iznarək apənça dəkugələta dgəlan. Ajak ala zegiə şan-xanə, ikuonia ikuxazta rəpsəp anaga-yagabƣə

umahaua eikuəpsə igəlan. Azəzaʔək Badra iguə akə alan, dhəʔəhəʔuan, znəzənilagiə inajakua axiirquəʔuaz aququa-ʔʔa rəmşən.

Uəs apparat aʔak, hanə ianaalga Xusen iʔgiə aaixəikəiʔ, Baʔagiə izara aaustʔa ipsə aiteikəiʔ.

— ʔta, ara, ijboiʔ, hşeilagəlou, ʔarta hamam, gəlarta hamam, sakuəitəʔʔ' uazar uaxa səʔqukua-giə sargiə auaxuamaxi səiasueiʔ, hənparatgiə uaxi iiagaueiʔ-iheʔiʔ apxiarta aynə zmadaz Tamel aj—lar daarəlapşnə.

— Uakuəitah ʔ'əueiʔ dad, uakuəitah ʔ'əueiʔ,—iheʔiʔ Edgiagugie ua daxigəlaz,—hakuşahatəʔ, uakuəitəʔ, dad uakuəitəʔ—rheʔiʔ agiərt atah-madaʔa azəi-yəqəigie.

— Ijuazei uara ʔlaxaʔ tqiazama itqiazaaiʔe!-iheʔiʔ ari deitaapnajan Badragie,—iauazei anʔa dəʔxaştma?

Badra ibz aʔa aaxəx'ua aʔnənʔarak auaa dreisua drəlan. Auaxuama apxiarta aynə iarteiʔ ʔa zahaz aʔsəʔagiə „dida, dida-dida“ „kaamət qalauazaan“ ʔa eilagujajauan.

Auəxa axuəlpazə Tamei, uəi akətanʔəi aʔa-rakuei eicxəraanə apxiarta-aynə iynaz auaxuamaxi iganə arxəiara iaʔən.

— Dida, dida halanamkəroun hrəchami nas—ʔa eidaşşəlaua laʔaças eikuəʔa-eikuəʔaza aanda iaadəubalaua ailəʔtəmtazə Quədinatəi Hanifei rəy-nəqa inəeiuan. Badra inajkiəs kiakiaza ayada irxxo, dmakarua „ʔəsnarbaroun elərnəxa“ ʔa alakacia amça dgəlan.

IV.

— Diiida xsa gəzmalkua, haladmərxuaşozəz rə-lakua tərxaait!—lhan lnaɣxəp qiaqia pənça çarkua lɜamyə kəɸə ajja-ña inaɸlərxəeit Aštərxan ata-kuaj, auaxuama aqnə iynadərgəlaz aradio-apparat ynabeit-ña Badra Bandaləei iaxiəiñauaz analaha,—nan akaamet qaloit-ña zzərñozgiə abri azə akuəmi?—ña nacəlçeit kadifala itazəu cap-xada ɸəkimaqak axət anaakuahaua eips tərki-tərki-ña lɣapəcda-ɸə eikuaha-eikuahaua.

— Hakuərxəit aamɜaxuaşa rɸaɬaait, hakuərxəit, hagiərzəmxəeit,—lheit Aštərxan ltaca Nazifagiə akuastorakua dyarəçxaua akuastorara daxiəlagə-laz,—rxə arakuada ianərqiəroun, hrəchami!

— Dad apɜjaha himgar ubri eips iagia ssir hrəkudərtoit uərt, makiana habaqou!—iñeit atkiac quarta dərguəlaɸaxa amɣət axə axaşşaua uaqə askam ɬəpkiaɸ xataɸ axə axiɬa ikuɸaz Kuatgiə ari aaqafata.

— Aa abri akuəmzi sargiə iɬaʃn'uaz, iqatəm-čan sñeit, səşreisuz, səşrakupauaz mɸəla inaganə aməckia maɸakua, ayəstaa kiətərkua anja zləpxa haura iynə, auaxuama inəynarçeit. Irəm-uəit, aa uajə iqalaz! ɬta rxə iaqərɬaait!—Abas aguararyra daɸən Badra Bandaləei,—ɬta Edgiagu-giə ɬargiə akanamistkua rçəxua knə ɬdəkuzaait, iɬərtəua aaban!

— Aa dad! Anja dəqam, anja dəqam-ña inhalan ɬəpsit!—ijəməoixa-daazxuəɬa Badra Bandaləei iaja zənza amca aacreiçazeit uaqə zlabala

axuəṣtaara iḥhaz axua bəniataua, eiqaraṭ'ua, asaxiakua ançaua, iara ubri iazəpsua iṭaz Ahmat-kiaṛəigiə,—iaxəuḥaauazei İta Edgiagu uara ari iqalaz? İspouboi iutoubouṛ iṣəuḥara!

Edgiagu ixə rquṇə iguə-dəpsalakuaz inarkua rəla kṇə iməlxuḥkua nada-aada ifəmxkua irnəz amərtaka İna dəu ikuərqaca, ilakua asaara ikulanə ineiuaz axuəṣə ilarqaca aṭartaou az-xək axi akuakıtaxıta ɸəmtzakua dṭan. Naqṭəraxıta aṭəṭ dəlaxumarua sabəik, ixa-pəcda ɸə əṛuṣaua, iapxiaṭəi iyxapəczatək, əṛpṣəzaua, dna-ṛərxaxaua asaara dəkuṭan. Aḏṇəqa, rajak bṭamkua akə-tajlar reizara aqənṭṭəi abṭə-rajə afxa gəlazfa „uuu“ rə-mṣən; znəzənlagiə ari abṭə-rajə aməṣṭgia dədə eipṣ bṭə ɸacakuak.giə aarəlqıalauan.

— Uara uakuəmzəz uəsqaṇ iḥḥoz, uajə izɸəumtuazei? Ubasouṛ dad! İəsnarbaxra səqouṛ zegiə-zəgiə sara seibgazar, İabaqou makıana!—ɸəb-zaaḥəra Edgiagu iṣqa daaḥıta Nazifa dəlɸapṣua daamakart Badra Bandaləeigiə,—„hakuṣatəuṛ,dad hakuṣanatəuṛ“-ḥa akuəmzəz anamaz İk'uafə İna-ṛkua İəṣyarəxoz, uajə iṣpouboi anja uəzṣa!

Nazifa Inapə nagzanə ayuan aak.nəxnə amə-
stxuag ak.əpyara iaak.əlxnə ayuan axya aaxərīanə
abəsta axuara lʔənazəl.k.əit.

Uaqa, uajəraanza ʔəmtzak.ua iʔaz uəi akə-
tanʔəi ak.omʔar iaʔeik.a aʃqa inəeiyeilauaz Ku-
kuəl-xuəygiə aqnəqa dəndəlçit abarçanə ik.nahaz
aifta k.nəxnə iynəeigalaracə.

— Umboi arigiə dʔaqianə dʃəqou?—iñan idəl-
çəz aʔkuən najakuk.əla dnad'irbeit ua amʔət
xəryaua iʔar Kuatgiə,—iaxia iamənas ak.ə deiku-
nagueit ak.uəmzar sk.aramsak.aləup-ña azə hair-
jajax'ua dəqazma, hʔə dtasnə itapəimjozəz!

— Kukuəl ita dəpʃkou qəufoma? Uəi aʔgei
abziei eiləik.aaraʔa dəqouʔ, uajəraanza dəmya-
xərqiazargiə ita ixşəy aʔə dmaai,—ña daaixəgu-
dəuəit atak.əs Badra Bandaləei daxiʔaz.

Abəsta k.nəxra ianənalaga Kuat imʔət naq
inəlteiçeit, Aftərxangie dneinə aʔəʔ naq inəpxi-
aləññeit.

Məstxuagla Nazifa ayuan daxiəntasuaz ayuan
amaa axiarxiar-bʔə xaranʔ iaayuaz akəta uaa
rəbʔə jpa ialy'ua iarpşzauan. lçabərgəngiə abri
aamtazə ajlar rəbʔə uaman iarʔ'iauaz.—„Aai-aai
ubri ak.uən iuasñauaz...” O uara uanaqalbeit ita
iazxouʔ, ita iazxouʔ...” ña znəzənla aʔiti arba-
onkua reipş azəi-yəqei rəbʔə aarəlylauan. Ajak
ala aʔiti quarta uaarəlalanə aʔrət uanaslakı qər-
qər-qər-ña iʃeilalaua eipş akətauaa uajə ruəs-
ñartaʔə rəbʔə uamaxa eibafaua eilan.

Uəs

**aḏnəqanṭ xuəyə ḥḥabṭək,
UA-ḤAAU UAAU,
UA-UAAU UAAU!**

ḥa azaakı azazkı-ḥa ajlar rəbṭə
ipa ialynə aynə iaaynaxxəit, iqalazei anaqalbeiṭ-
ḥa araqa aynə iynaṭazgiə aṣər-sər-ḥa indəlqia-
kueit. Azə zaṭək Badra Bandaləei daxıṭazgiə
dəmgələeit, dqaṭssıza aṭəṛnəl qəka eips deiba-
kə, ila aguəṭra iakuərsaz aṣkuakuarakua farṭəla
itəṭaanə, iṣar-ṣarua darbaṭıxa iṭəryə axuəs-
taara dəṭḥaṭan, nas, ibəta aaiçəxta inapə nag-
zanə imaqa inaçəifit, tətənk, aairkərc itaxxanə
ikadifa kiasa-eikuaṭa daṭtazargiə qalarən, axa
inapə anəmieit,

imaqa

kiasa aṭəçakəməzt

uəi

aamtazə

!

V.

Aiaşazə, məcxuə iaaqoufara ɾə iqaləeiɬ.

Aɸnə mɸəşan.

Apxiarta aynə aqnə aɸnə neirta-aairtas ajlar iqarçon. Abri aqnəɾ Taməl ɸaamtɲəla eipş ak-uəmkuə afəɬəmtan apxiarta aynə aɬ aairtərc daxiaaiz ajlar irəuaz, aiharak aɸarakuə, azəryə eizaxian, uajə auaxuama aştə itagələz aɬaɬla dəu amçanə aɬfəra içaɾanə aiɬajara, alafhara iaɸən. Amra-ca, amra-oiɐy azaza nəkugua inəkurbə—nəkurbauə ikaşuan. Naxixiəi, çaqaɬa axaɬ dəukua irxəyrə-xəɸɸa raznəssa eilaşua azlagarazə akuəra axaɸa-xaɸa axərga iləeiuan. Pasa iuaxuamanə iqaz, uajə apxiarta aynə adnəqala uaxiənaxuapşuaz akə aɣnə iqazaməztɬ. Uəi, iacə afəɬ eipş iaxiagiə iara iaxagələz aqari, afəɬmra mərxuağəi eikuɬəiaşauə, einqia-einpaue iaxi-eikuşauaz ixiərɬca-cərcərxə Taməl iɸaɸɸauan. lara, apxiarta aynə aɬ iaxa axuəlpazə Taməl iaɸəeiçaz asaɾaɬ dəu eikuɬak.caxa aɬzarza axiən-hauə ac eixarɬə iaxiənhalan. Iacə afəɬ eipş iaxiagiə Taməl iparatra mɣuaɬapja eikuəarɸ-dəu iynaɬak. nɬfə capxa ɬak.ca dəuk. aatganə iaarɬnə iaaɸəiɦeiɬ ari asaɾaɬ, azarzagio naməxnə aɬkuə ɬarpənçala dnarəstɬ. Aɬkuagiə aaquar-ɸarnə ia-ainqia-aainpanə aynaueçqaɾəi atzaməckuagiə ina-rədhaltɬ. lara ubri aminuətazə ari aquar-ɸarbɬə iaazərhaɬa iaadərguayeit aynaueçqaɾəi atzaməckuei auaxuama jyan auaxnama-tauani. Taməl iyə-zjei iarei affə-ffəɦa inəynaltɬ uaqə iynagələz

astolkua eilərgaua, agazətkua, azurənalkua, at-qukua narəkuça-aarəkuçaua.

— Uəpala, uəpala, upsaanza u-uəpala-aa-a!—ña ixtarpa aku eikuñala, aƣaƣ iankə aşəy-şəy-ña iqia-ua, irgiala-argialaua iynalaz inarəftarxxə daay-naləeiť Duəda lpa Melton ƣəik.k.giə.

Tamel, uaqə atzaməc iadgəlaz afkaf, dəntalanə iaxa apouťa iaanagakuaz agazet ƣəckua aatganə inaganə astol işa-şaua inəkuçanə acameť iafaxiaz iyəmsag çərffa aşəy-şəy-ña „auaxuama“ acameť dafma inəkufua, aqiamsar eizəñña ipxi-aruua, ixiapssaua „auaxuamať“ şəqaz iƣaaixəeiť.

— A-aa, A-a-a-ƣar, aƣar rə-rə-bƣə, rəbƣə, aƣar rəbƣə...—ña anbankua akakala eicçaua, aarla dapxiaua atzaməc ikədkuaz agazetkua rəuakə akəraamta dadgəlan Aruua Kuəla xuƣə; pətrak. aľtaxı dadçnə,—Tamel udinanəs zmala izajaua akə şahzauərñhara!—iñeiť.

Uara anəi iahtaxxacəpxiaza izajaua qəu... iara abraqa danaai iajakua aaiƣaçaaiť. lara ubri aminuətk.azəƣqia iyəmsag ak.aupa-ña ink.arñnə aradio-apparat zəkugəlaz astol şəqaz dnatrəšťa iƣən-eixəeiť,—astol ƣəjja, ikurəckiaa ik.ƣagəlan, iacə axuəlpazə uaqə ikugəlaz aparat axiəkugəlaz iaxia astol xıťaľaxian. Xəxi ikədəpťalaz antenna day kual-kualaua, ixərkuakuaua aquaqra iarya-nə axuda ak.uafəzťa axə xiarnaa, atzaməc aƣavarñə, atauan aƣalərťa ik.nahan. Dəpşaua, dgia-ťua, dəbťaťaua, ipsə iqərqə ik.əľaxa dguaqəua

dnəynalt̕ Tamel, axa izxuartazəz iqam apparat̕,
iqam aftamtagiə, Allah dəidərroup̕ izgazgiə!

Aɸnə eizaz ajlar zegiə-zegiə ari iqalaz məc-
xuə rxə-rguə ialan. Uajə alakua reips̕ eibafaua
auaxuama ašta aɟaɟla itagələz ink̕axuxua inəf-
tanaçaz aɬfəraqnə ajlar eik̕uagəlan.

— Ayəstaa k̕iəɟər, aməck̕ia maɾa naganə „haz-
k̕uəxşou“ iynə auaxuamack̕ia inəynahargəlan, aa
dad inəftarba işəiga uajə! ɟguə işpaanagoi nas,
azər igəeiɟ̕ ɟguaxuuou?—daarəzçaaɟ̕ Zaxu Esəf
daxıgələz.

— Qah̕̕̕qəuɟ̕t ari gam, ari gazarɾ!—

— Maɾ̕ ari ɟ̕gam, ari uayə izəguəon̕uaməzɟ̕,—
iɬeiɟ̕ daakuşahatxat̕a uaq̕a zəynap̕ək̕la zɭaba axə-
kuɟ̕a k̕nə zəclam̕hə iaçərgua igələz Qan̕hatgiə,—
ari agara uayə izəguəon̕uaməzɟ̕, mɸəck̕iak̕ iarəc-
k̕iəeiɟ̕ ak̕uəmzar. █

— Qəuɟ̕t araqa on̕əɟ̕ dəynalon̕daz, iɟ̕gualam-
toi huaxuama znək̕ər azər ir̕ixiouma ari izəz
apparat̕ axu aqara jaba-joxu anəynazgiə oyə
izəguəon̕uaməzɟ̕ei!—Qan̕hat̕ iɬ̕haa zənza iaairiaşa-
zeiɟ̕ baon̕paçaças zpaça oiaoi̕aza, zla-zɸə eixay-
qaua zqarçoi̕a eilagua znap̕ə axinər̕hala izk̕əz
akəta p̕ang̕iə uaq̕a daxıɾaz.

— Iara imton̕̕, haik̕uəxşou̕̕, ari haxıalaim-
k̕əz—han̕ ilaxı iqəmf̕̕̕ aai̕zaɾəiɟ̕ Məstafgiə nas-
txat̕a daxıgələz.

— Uara iaxa ɭouk̕ə szaan, axa iɬ̕harəu səzdə-
ram—iguei-iguəi eilapşua ɸaaiteiɟ̕ Uazamat̕ atah-

mada naqʔəiraxiʔa drəlɕnə dʔanə, iʃamxəeiyə-
 ʔadəu rgəla, iməlʃxuəɕ əkuɕa inapə ala iikəz
 aʔaɕia ərkalaʊa,—iʃharəu səzdəram, iaxa ʃoukə
 stan, axa...—ilaxi ɥɥapʃ ɥara iɕamkə, pʃaala iʔa-
 aikukə ɕaqa dəpʃua, ilapʃ aʃaskiən ialarqaca
 dʔan. Ajlargiə abri iaʃanə akə idərueiʔ rʃhan
 rxə-rguə aaizəʃt, rʔərtənɥnə iara izə iləmʃhaxa
 izəpʃua ialagəeiʔ. Naxixiəi ɕaqa akətsoveʔəi,
 akətʃomʔarəi, apartʃiei xazə ialɕnə auəʃharta iy-
 neibagua abri apparatʃ zgarədaz-ʃa azbara ia-
 ʔən.

—laxa axuəlpazə arxanʔ akambaskua səmanə
 syeiuan. Abri auaxuama aɥnə səyxalanə aoidara
 xuəɥə saxiənəkugəlaz naqənʔəi, affa ikuarua
 xyəuaak aʔʔa rʔeikuakua, ruonakua, rxəlpary
 eikuatʃakua dara eikuʔa iyəɥa iaaspəʔt,—ʃa dala-
 gəeiʔ Uazamat atahmada iaxa dzəniaz ajabʔ
 aʃhara.—Art ranaqalbeiʔ afra apxənraxa aʃoura-
 giə iamgoi rəʔtaʃʃa icoiʔei, iabaʔəi ʔadakuou
 aasguaxuəiʔ; iara ubri aminuətazəʔɕia sɥuə ia-
 anagaz aarahazʔa axyəkɡiə rɕamy ɕiamtazə ru-
 apa iaaimɕiaz ailafʃərə snaguəlpʃnə ialəzbaaiʔ
 nəxaɕas eilaarcərua iʃeilaʃhaz aɕara, sargiə anʔa
 satoumɕan, iʃhaz satamxarouʔ ʃa snapə rɕiaɕia
 snəʔa xəkuʔakua eidkəla, iʃhaz aasʔəməoiʔxan
 sʔə səntasəiʔ. Dargiə nasayɕia, xəys sqamɕa
 rəmya inanəlanə iceiʔ, sargiə aynəɕa sʔaasxəeiʔ.
 Aynə smaazackuangiə akə ʃʃaza, amca epʃ
 apər-pər acəpxi aʔəddə Elər ʃəɕaz axə rxa ina-
 sayqeiʔ.

— Anəxa əiası ubou aləpxa hauroun hrə-chami!—İheıt Qanhat dzəryua daxıgəlaz.

— Uəs aynə saainə araxu eilərganə snaɾeıt. Aynə iqaz atakuajgiə quədk. lıapan, bəstak nanəlçan akərə ahfeıt. Auəxa, açəx rajak mca-cəzt, ɾəkia haftalt. Halaja ntaauanə eipşaanə adnəqa aguatəbɾə sguə iaakuyəıt, aguədə-guədə-ña aştagiə ɸəuayək dşəntalaz aqaragiə aailsərgaraɾa bɾkuak aasahait; sargiə aja salçən saai-xan siarta saalaɾeıt aɸəuoygiə abarça daavalan „Ei apıma, apıma uəqouma, apıma!“ ña ɸaaitəıt. Apxiəɾɾ-ña syaçqian skuəmje səjyakua inərtarpanə, seimaakua nasəfayxiark.nə „hai ara səqoun“ ña aı aartnə səndəlpeıt.

— Amza kakuɸɸa açəxməs kaxaa iqan. Naxıxiəi abna aandan araıfəraqnə yəqa gəlan, ɸɾoun uñarɾə rjaara zbauan. Abas, abarça abərkiəl inapə axfə—inapə neiçəxta, uaqə izə-ryua iɾaz ajlar idərbaua daɸən iaja añara ata-hmada Uazamat—abas inapə axfə, inajkiəs iaxi-ənhəlaz iqamɸə kalkalaua axuəlpazə izboz rəu-azə uajə sapxiaɾqia abarça abərkiəl dadgəlan abart haips haixuapşua! Ua bziala uaabeıt, uɸəjç hapfəmaz şhan amarduangiə snəlbaaracə sɸənasxan, axa uəgiə iszeipşəmɾəıt, iara: „İkə-tanə anja dxaıçoma, auaxuama fəmoura“ ña dsazçaait. Sargiə isñaşa szəmdərua ştaqia, samaxaıa, səlakua tərxxa ayada ajyan slaçapsıı. — „Hara“—İheıt iaaz aɸəuayə—„anja dəıxaş-

tua falagæit, axa idərnə iłəmaz təkucra aamta
şaaaz. Anja iaxı laxı təimtarə itaxəzar tşənkətou
zegiə-zegiə ƣaft akuərban şəqahçara“ ħa.

Ajlar zegiə ari iıħauaz iazşanx-
anə ipşən. Maxial ilaba içargua,
iznapəkala ipaça eilagua iaxiaanə-
ikələz iara uaqə daanxa dəqan.
Xuəsa atahmada ilaba axiənairsəz
inapə ərnaanə ilaba şəikəz iara
uaqə daanxəeit. Adləei Dəfanəxua
iħarc iitaxəz aja iƣaçaə iƣəçartə
iƣə şaaixəixəz itəkka daaşanxaxa
dgəlan.

— Aai abart zegiə təmsit, abar uajə
hşeiɣajo eipş akuərban qatçarouŋ-ħa ƣaai-
təit,—daƣən Uazamat iajabɣaħara—sargiə
pətrak, ałtaxı səpsə souən saaxiapşəzar daba-
qou isajajoz! Sanənapş akə zzaza ajyan
şəqaz inxaləeit, mcabzkgiə laşaua, acəpxı
aƣəddə ałxara şəqaz aƣənənanaxəeit, sargiə
cłan işħara szəmdərua, sbaləbataua abarça
saəçaxəeit. Çaqə lbaa akuara axıxia-xıaxia-
ħa aləeira iaƣən. Amza təysapş təlaşarala
adəunei ərləşaua ajyan aguə ikədɣala
iaapşuan.

Aləfkıəntəraxu Tırzongiə

açəxua ərkıakıa,

ixərbza-ƣərbzaua sapxia igəlan

— Pxəzəuma Uazamat iuhaua—ña daaiáz-
caaiť uaqə iaarəxtəkulaz Uartan arpəs.

— Apxəz iauazei uara!

— Aa abas ñhon azə akun, haxiaajga ñəm-
boi?—iñeiť ilakua ʒəçarquəwə blavarala laktaʒ-
giala Uartan dəiƣapsua uaqə izəry'ua igəlaz
atahmada Paxuala.

— Dad aiaşəumi iahñaşa, ayəştəara hnaş-
talan anʒa dahxaştən, zxiəfarguəça hakuəxşaşa
haiʒəməuixəeiť—abrigiə iñeiť, uajəraanza eixəx
likəz iƣgiə aaixəeikəiť Adləei Dafanəxua.

Art ajakua zahaz ajlar zənza ařara rzaaiť.
Aƣnə xulaanza iaajajalakigiə, „hakuərxəiť, ha-
kuərxəiť akalamistkua“ rƣəçaknə rəxnaja eid-
kəlanə rəlaɣi-rəqəmfi rzař'uan. Akəta kuəlakja
Uazamatəi, Badra Bandaləei ryəzja uəi aƣnə ar-
parať azra zənza amca acrarçan jlar dəřtan
uajə akomunistkuei, asoveť mɣəi rʒə rəmazar
aqəwə-ña rxapəc eikuəroŋuəuəla inachaua iqaqa
ilbaardarwə aqnənza inargan iqan.

Uəs „ua-ua-a-au uaau, ua-uaau uaau“-ña
xuəwə ññabʒək ajlar reizarawə iaayəiť. Naxixiəi,
Kuəť iynə iřazgiə aştə intəbənəjaə eibarynə añə-
sta intalť. Uərt raayəştə, akəta uəşñarta ařtaxi
amarda ibabaza iaƣaz arasra daʒax-aaləññaua

ɥk.uəua-xuəɥək. ak.uək.uu-ŋa dəŋŋaua, iguə da-xapjaua, dʒəua, ajlar ʃəqaz dəy'ua daaiuan, Auəʃŋarta aqnə iʔanə aʔajara iaɥəz aihabəragiə nəynəbɔiəjaa axuəɥə dʃəqaz rɥəlarxəeiʔ araxiən-ɥəigiə arparaʔa adrəu-ŋa axəlaɔiara intalt̚ iku-alaaua.

— luəçalazei uara! Hə-hə-ha həha! Uzərxua-auazei?—iŋan daxiəyəz aqnəɥ ipsə ixulaxaua, dhai-haiua iʔəuaz axuəɥə daaipəxxəlt̚ aoidara-baarra zəxi zəmguəʔa uak.araʔa iarɥxiaz ahap-lamz pʃɥə zəpʃɥəz Uardaia ʔahan.

— Əə-əəə—deiçakı-eiçakı'ua axuəɥə aʔəuara daɥən.

— luzaazei uara?—ilaba dəu naiçarsua dnə-kupala-aakupalaua, ik.aneimaa çarpalakua ifay-xiark.nə daarədgələeiʔ Maxazgiə.

— Ana naxixiəi, ana... əi əi!..—Axuəɥə aueimadaŋa aiməɥara daɥən.

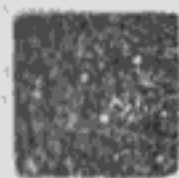
Uəs aizara uaagiə alaba zkəz ilaba ijya ikuça, axaŋ ʃtəzxəz ua dəubar, zegiə eibarynə iaait̚.

— Sfaɥə... naxixiəi...—axuəɥə aʔəuara dʃa-ɥəz daɥən,—ana naxixiəi sfaɥə...

Ifaɥə iaxuapʃezar antenna daɥ ak.uərʃanə iaxan.

— Ari aboubei rəcha?—ŋa axuəɥə dərguə-bzəɔi'ua, iyabrala ilakua rəckiaua didgələnə di-zçaauan Tamelgiə. Aftaxı dərguəbzəɔinə axu-əɥə dimanə iɥənaixan pətrak daxiənask.iaz aradio-apparat̚ aguəʃça xarxxala arasra amə-

oira ilaʔən. Naqʔəiraxıʔa atətənəi acigari guar-
tak, tanə jlarə zegiə eicərdəruaz k.adifa kiasa
eikuazak, avarʔən.

Pətrak, aʔtaxı iacəips iaxia axuəlpazgiə
aradio-aparat

aʔa rk.əey'ua zənʔəi auaxuama
iynagəlan,

ajlargiə

akuəoioia izəry'ua, iqafaua
eikuagəlan.

— laxia amc sʔhama nas, pxez izbaʔqıama
mıan!—ña ixə agura imgaua, iıñaz aməc daʔəp-
xalaua aʔfəña axəlaonara dəntalanə dneiuan Uaz-
amatgiə.

Jaxaznə eips iaxiagiə ixaʔʔaaua, izəzəry'ua
uay dəimazamkuu akəta uəʔharta abaxta pen-

qərxuɸə ixə nəlak, ikiasa iguə azxı'ua, ilakua
 şarşar'ua anərnel qəka eips dqabıfza icigar
 guanəla tətən mazarak, əlahaua dtagəlan Badra
 Bandaləei.

Iacəeips iaxiagiə axuəlp-pşaxı affəha ias'ua
 Eşhaq iɸandarakuagiə rxə eidək,şalaua apstaza-
 raɸəc atəzla iala eibarxuət-xuətua eidgəlan.

Acəunəha akə ia-
psam sʰon, axa...

Asaṭira jabɿ.

Apsua rçayə ayəza ƶaz irlasnə aƶƶa iasəndaz, irlasnə arçara aamta candaz ƶa guanəla daxəc-cak'ua içayƶa rapxıa dgəlanə apsua qazfakua drəxƶajauan.

Içayƶa zegiə məcxuə rxə azəltne, iajakua akə rayərməƶua ala-mlaf abəstaxı eipsə albaadara iaƶən.

— Aai—iñeiƶ ƶaz iaja daalgaua,—apxura, ayaraura, anəñhagaƶkua rəkuçara, rəqaçara zəgiə-zəgiə akə iapsam, uayə akə ixuartam, ipər-xagamzar ixərhagam. Aa abar ƶara ƶazxuəc: çəpx Xakuəƶ atahmada dəpsəiƶ. Iltaxı aazaƶ guartak itənxeiƶ. Ipñəs dyagəlanə apsxuə zueiƶ ƶa dnalagan ajkua, aƶkua eilaxaa illəiƶ. lara ipsra azmərxaƶkua ixşara raazaga itənxaƶ amazaragiə naikulərzəiƶ. Ajlar amala iaaizan ifanə, ualər guartak rəzna ayə əjnə eimñəiƶ, qfada, iagiərxaştəiƶ. lara ubasoun ayarauragiə. Pñəs daazgaua ajlar aaizganə xahada-qfada imal rƶeiçoiƶ. Nas ipñəsəi iarei x-laña rəma-ƶamkua irfaşa-irjşa iazguaq'ua iaanxoıƶ. Ari xuartam.

Açayja daara rəxsəy azəftnə izəryuan; Məyxuəyə daxıgəlaz „staajagiə ari aquəşaja şras-ñaşa, safaihaba işiabʔazgaşa“ ɲa iguə apərra iaɸən. Ʋəc iaaiz arpəsək.giə apenqər dkəlpşnə iqamyə eiyərɸa adnə abarçanə dgəlanə aşkol dəynapşuan. Uəş aʔʔagiə iasiɸ,—ɪta ɪca, ɪəuaja, ɪguəcxuʔa apsxura şxuartaɲ, oyə dəxzərʔoua aɸarakua, akampaniakua şəqaçaɸəm rxə itajgalaraçə, uərt rəqnə ɪara ɪəmneilaracə ɪ'ualəuɲ ɪart aşkol itakuou zegiə—ɲa daalgəeiɸ ʒaz iaja. Mai urok, apşa atara iaɸəz açayə Oluəndgiə ilapş daaçaɪan: —iʃɲazei uara? Da eitaɲestɸ!—ɲa daaizçaaiɸ. Oluəndə dəpxala-pxaçaua, dqapɪɪʒa deibakxa, imaəra qaqaɲa dyagələeiɸ atak-ɲara acənɲuras.

— Zaku təzɪlaz uara iʃɲoz uajəraanza? Кто скажет?—iɲan ʒaz açayja daarəlapşəiɸ.

— Ia! ia! ia!..—ɲa rnaʔakua rkɪakɪaza arçayə ila tərɲ'uafə agiərt zegiə-zegiə adrəuɲa iyeibargəɪɸ.

— А ну ты скажи!—arçayə ixəsga naʔkɪəs neicəxnə inaikukɪa Məyxuəyə dizçaaiɸ.

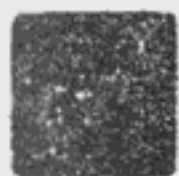
Məɸ dyagəlanə axaɸa-xaɸa ɲa arçayə iiɲaz zegiə eiteiɲeiɸ.

— А теперь ты повтори!

Oluəndə znək ipsə aniouguəfa akakala eilajja eilappə eiteiɲeiɸ arçayə idəiçaz.

— Uara abraɲɪ ianuaʔajaua aməçkua pxiazala! Abzaməqu!—iɲan arçayə ikɪlas zuərnaɪ

aastəxnə abarça şəqaz iʔəneixəeiʔ. Açıyʔagiə
ubri aminuətazə aququa-ʔʔa-ña rnarʔa xəʔkua
aarʔua agələra ialagəeiʔ.

Ajyan aguə xtən. Aməş kaxaa ipxon. Amra
aotəy ɸa ikaşuan Mai mza mcaşourala aguara-
guara ɸa eilaşuan. Arçayə dşəndəlçəzʔqia uajə-
raanza myəla ieixakə iqaz axuəyʔkua rəbʔə ua-
jə zxə rəʔtəz, axəlaomara intarçaz azə eips inail-
taləeiʔ aʔ indəlqianə.

— Ua mşəbzia ʔaz!—iɸeiʔ abarçanə igə-
lanə, apenqər ikələpşnə aşkol iynapsuaz arpəs
ixnaʔak, aaidkəlanə dyaxaʔa aşkol iynəçəz ar-
çayə daaipələua.

— Ua bziara ubeiʔ, bziala uaabəiʔ Xfar!—
iɸan asas napə aaiməixəiʔ ʔazgiə.

Asas Xfar—uoyə eikuakə, aukə, farxık ia-
kuən. Ixtarparkiakia ixazəi, ikuəmjiəi, ikabei
lara iʔkuazəi rəla dəşkətaʔkuənaz, mazaralagiə
uoyə içamfəcra azə ş'iakuməz yafoməzʔ. Ap-
şrei asaxiei rzə uəi daşşyəməzʔ. Ipaça eikuatʔa-
kua iʔarʔ'i-iʔarɸza, ibla ekuaʔakua məcxuə
iʔjaz amaaxərkuə reips eikukamkamua iaapsua,
izara xuxua eiyahaha, ipsua ʔapanya zətra apə-
nça zpənça tərɸɸa iaapsuaz naidhalaua dəzba-
lakıgiə darban pɸəzbaz iməellahauaz. Iara danca

istaxi Ƴaz iyəzja işreihauaz ala ari arpəs sasə UatharaƳəi AƳiba Ƴkuənən.

— Uaai araxi aynəqa! — iħan Ƴaz azuərnal zlə-eikəməz inape aaiçəxnə asas iirbeit̃ aškola az'uataxk aƭ.

Ƴaz ixata dƳəm kətanƳəin. AquaƳəi Arçayra instiƳuət̃ sənƳa dalgan, ari akətanə itaƳəz arçaytəp jlarkomçar irəman aqnəƳ daarəstnə uajə rçayəs dəqan. Iargiə ari iara irtaz atəpgiə uəi aqara guapxaxuərtas imamkuə dəqaməzt̃. Dəzlanagalaz ajlar rguə dakuƭan, məcxuə hatər ikuərçauə dnəpxia-aəpxiaua drəman. Zəynə dneilakgiə hatər ikuçauə akuən dəšnəquərgauaz. Uaxəpxiartas aškol aqnə uataxk irtan uaqə dəynan uajəgiə.

— Xfar unei! — iħeit̃ Ƴaz, iuatax aƭ aartnə izaaz asas dəynarpş'ua.

— İspazəqaloi qəuƭt̃, unei uaraumst̃!

— Anja inəs uəşneira!

— Uara umst̃ şheit̃, abart zegiə msit̃ şheit̃!
— Abart ajakua iħan iarəna napqiaqia dəu eiçħa Ƴaz istaxi iaankəlanə asas aƳərxxaraza dala-gəelt̃. Ƴazgiə asas iməuzauaƭa anəiba affəħa dnəynalt̃, iikəs azuərnalgə naganə uaqə iynagə-laz aştol inəkuəiçeit̃.

— Ua mşəbzia apƭma! — ħa Ƴaz inaištərx-xnə asasgiə dnəynalt̃.

Ƴaz iuatax uatax xuəƳək akuən. MəƳƳə karuaƭkəi, ƭquə ƭkapkəi, ştolkuərt̃ cənɣuras „Ap-

snə Qapf“ agazeta ala ixqiaz stolxuəpəkəi y'des quardkəi rakuzan ari auatax rxəiagas iynazaz. Ayəzja Lənini, Sʒalini, Lunayarskii rpadretkua amf ramkakua irtačanə iknahakuan. Naqa-raqa iša-šanə ikədkuan ayəzja Lakobei, Čanbei, Čoçuei rsaxiakua agazetkua irguəlpəqa-rguəlpəqqakuanə. Kalendar.kgiə aʒol aaigua-rafta ʒəməŋla atzaməc iadərqacalan. Amilan qapf iarpsʒaua milantrak.giə azuərnal anayəʒta aʒol ikuən. Ruəyk.a xəfna-çəxuapnak.giə naqʔəiraxiʒta iavarʒən. Çaq.a, aŋuʔə dafma, irquəpə-rguəpə ikuəpsakuaz akiaad pəjjaxakua rəla iyafauaməzʒt uəi aʔnə ari auatax uayə iʒəimpssacəz. Uəi aʔnə mo, naqa-raqa iqakuaz abəzkatatahakua rəla ari auatax məcxuə izlabəiaz ala uayə ila asa-atk içaʒon apʰəc napə ʒakuə iʒagəz.

— Uʔeifʒt saauək.uəxʒouʔ,—iʰan izquardgiə dnaiznaxafta inaiirbeif ʒaz isas.

— Sʔargiə bziouʔ, axa maupk.giə səccak.ueif, ʒta saaiʒtei ʒakuə aaçueif,—daanak.-yakəifʒ asas Xfar ʒaz iirbaz aquard dnaxafta daakupaua.—Uaxa ʒta aynəqa saxiəmzarʰagiə sʒo səqouʔ.

Məcxuə itaxən ʒaz abri asas dzəʒtas ailka-ara, axa azçaaratqia izəguaŋi'uaməzʒt. Dabaçauaz, izləeiguaŋi'uazəz akəta-uaa iguə kədərxiənei! Azə arzahal səzyə ʰa daalarən, dafəzə ŋharafqu, ʔnak ala xyə-pʒyək, anəizəmaauaz samaxamzar iqaməzʒt. Uajə, ari iaazgiə ʒquək.

itaxəup uəi akup dzədʔalon ɦa iguə iaanaganə, egiəmɦakua ddɪɫnə dcandaz ianaqalbeit ɦa dəizəpʂən.

Ubas petraamtak itənyʔa eixuapʂua iʔan.

— Sargiə səzzaaz uəi akup,—iɦeit aʔtaxi Xfar atənyʔa aailəeigan,—uajə iaaiua asabʂa auəxa Altei Sandra pɦəs daaigoit, daaiaait, syara irpʂzaait ɦa uzaaichait.

— Nəx qəuft, iaaigauada, daxiəʔda?

— Uargiə dəudəruazar qalan, Çət Gedlay ipha aihabʔa iqaz...

— luəmɦan qəuft!..

— Aa. Uəi dɦanə dəizʔazəiʔɦei ak.rə aacʔuan, axa...—abart ajakua rəla iaaz asas dnalanagan uərt ayəqa, ɸəc xəça-pɦəss eibagakuoʔz rtourəx zegiə iɦeit. Uəi iɦeit znə ltaaja irzəmdəruanə mazala ɦa auəs aqaçara iʂaɸəz; uəi iɦeit, aʔtaxi ari auəs ltaaja iləçərxən iʂtəʒʔaxaz, xar zmam auaagiə adnagananə rəbzourala iʂeindraalaz, uajə açəxuʔanza naqgiə-aaqgiə zegiə eikuʂahatnə aus ʂəqalaz.—lbzioup, axa ʔta sargiə...—abart ajakuagiə iɦeit, aʔtol ikuəz iqamygiə aaf-təxnə ddəkularazə agəlaragiə iɸənazəikəit.

— Uaxak, uahtazar qamlari Xfar,—iɦan asas dəʂcoz aqara anəidəʔ ʒaz daaɦəʔəɦəʔəit. ʒaz dzerɦəʔəɦəʔəuaz asas psəuaças akə aaiɸaməʔi-ʒakua daxiɪdəkuəiçauaz daʔəpxafanə akuən, axa uəi aamtazə iuatax aqnə egiəqaməʔt, iara ixa-tagiə aʂk.ol aguələra inxauaz Xusen iynə akuən ak.rəfarei ak.rejrei rzə daxiəqaz.

— Qah, iauazei saaukuəxşou! — iñeiť asas
 3az iguə itaz aťəq ña iaailirgan, dyagəlangiə
 iqamyə eiyərƣa iaroma napə ala ik.nə, agiəi
 azxək, iarma nap-naja xəkujala iaankələťa ať
 uulguara daagəť — 3az, uəşđələmçra uara umst!

— Işpouñoi, iauazei unaskiasemgakua, unei!

— Uezgiə uezgiə udələmçər uəm'azar, uca,
 — iñan asas iarma napə iqamyə iaadəxťa irxxa ať
 inakuəikəiť. Ubas „uca-sca“ ña eimak'ua, in-
 dələlbagan zəouura aƣxarparta iaxarťəz asas iƣə
 şəqaz rƣəyarxəeiť. Xuəƣə-íkə-bťəla adə iƣəzgiə
 urçayə idələçrala iaairaaouəeiť. Saatəbzak, saatk
 aťtaxigiə ayara aşqa isəccara ña 3azgiə ayəzja
 rx'laua auaa drəlan.

3az daxiərçayəz akətanƣəi ahablakua ireiuaz
 ukə aqnə inxauaz auaa zegiə uajə ahabla ačə-
 xuan, abna aandan, đəpşzarak aqnə eizanə iqan.
 Qoukə aťa rñauan, qoukə kuasauan, qoukə
 quinkuou, saankuou zdərx'uada akə rəzzauaťa
 uəən azəmyas akuara xuəƣə aouoma rəxga
 xəkuřalanə. Aƣarakua zegiə uəsk.-uəsk. irƣən.
 Qoukə aťpakua lnə, rjakua rxəxnə eiƣəqiriqia
 ikuab itačanə ijua iadřalan. Qoukəx ar rəquan
 in abəstaura iaƣən amhabəsta dəu ačəryərua,
 ləuə qoukəx ampəl iasua řapəťk, dərdədua
 idəş eiçəx ikuən eibaryua. Azəi, yəqei aƣara-

kua, akətan iṣəxuəpəz iajəz „azajkua“ ɸa izəf-takuaz uajə aɸaɸladəu amɸanə atahmadaja ɸanə iaxeijajauaz, ajabɸkua axeibərɸauaz rəftaxi igəlanə irzəzəry'uan. Ubart aɸarakua drəlan aɸay-xuəpə Məpɸiə. laxia mɸəʃan aqnəɸ Məp aʃkol aʃqa dəmceit. „Xulaanza ynəxiɸaɸas aynə səynaɸazar aɸkəs shablanɸ auaa zegiə xuəpɸla-dəula iaxeizaua sargiə scan, akə sahan, akə zban“ iguaxuən iargiə daan abərjə abra aiha-baja dərzəzəry'ua rəftaxiɸa dgəlan. lyəzja qou-kə naxixiəi eimɸakɸaɸon, amɸəl iasuan, dəɸa qoukəx Besa-xuəpə dnazlaz pɸyək nastxatə aɸ-ləra iɸaɸanə aɸhəzba nəɸarkɸakɸaua „ɸərxa“ asra iəɸən. Aməʃ spiɸkada ahaua amca anark'uan. Adgiəl yan, Makrina lɸanə eipʃ eiquəɸɸa iqan.

— Uəf guəɸa, zənza haijəməɸixazeit ɸa sə-qouɸ zləpɸa hauʃa,—iɸan aɸaɸla dəu amɸa iyə-zja daxirələɸaz ikaba aɸənɸrakua rərɸlara dna-lagəeit atahmada Hanat.

— larabəi amca ʃpacreicoft ixiəɸarguəɸa ha-kuəxʃouɸ—ɸa nacəiɸeit ɸorɸia Qanɸat itatənə-jga inaja dəu aanɸia aanɸianə itəirəckɸaaua,—sara sxaan mes azə abri eipʃ səmbact.

Iɸabərgnə abar mes yajəeiaaba əqouɸ iaxia, aməʃkua kualaaua aiaɸiara iəɸəuɸ, məzkə nta-kukua inɸeit, mʃaɸnə iaaqalaz aʃoura iaagna-meɸzakua iaxiagiə iʃaaic iaaiuan. Ajlar aaryara rəxiɸan rəjaɸuaɸkua, rəməxkua pʃʃa-pʃʃaza iɸtan. Aɸəxuɸanza ianguaq eibərɸeit acəunəɸa

qarçarazə. Uajə iaxia afəʔ eizan xuəyla dəula acəunəha aqaçarazə aʔərxəiara iaʔən.

— Eei zləpxa haura dhaxuaroun akuəmzar sənʔa nxarra ha ak.egio hzəqamçeiʔ hara qoukə,— ha daaxaşşeiʔ itətən qoma xʔaxa inaja dəu inadkələne iaadəxxələua, iaamix'ua ixnajak, iaanxaz rəla inapərguəça iadkələua iʔakəz itətənəjga zlairpəşaz atatən xəx'ua Parpalia Habaf daxıʔaz.

— Zləpxa haura haua, uajə hapşəfa hapşəfan azoun iaxiagio jla nk.ari zhamam,— axaʔa-xaʔa aatirgəeiʔ Məʔ-xuəʔə rəstaxı daxigələz. lara ubri aminuətazgio atahmadaja rguə daara iaacasiʔ ari aja iihaz.

— Aa iuəmboi uara nas, abriʔqia dpaonneiza karamsakalaa srəlon ha iihakuaua!—iheiʔ Tamfəgu ilakua jərk.şapa Məʔ-xuəʔə dəizotapsua,— anja hrəchafa lixuəʔkuagio rəjya tqiazaan ubauou!

— Idmərçei igunaha rəkutaaʔ,—iheiʔ ari iihaz ajlar iaxiərjəməoxaz daazguaronaʔa akəta kuələk. Kuat,—aşkol, aklas ha akə damərk'ua duəmanə uandəkula aa Bazala iuəxşaz ugaraququa makianaʔ iueiʔhaua, makiana uabaqou, daʔak.gio ueiʔhaxra dəqoun!..

Uaqa iʔanə ztatənəjga ajara iaʔəz Bazalagio iihəşa iʔamʔaua dəpxafanə dqapʃʃza danxəeiʔ. Pətrak, aʃtaxı iʔaaibətanə dyeixanə dyağəlan iʔkuən dşəqaz iʔəneixəeiʔ, diŋqarc iguə iteikzar akuxan, axa Məʔ işəbziaraməz anəiba deixan ipsə igəeiʔ.

— Uəiquač Bazalaxəeiṭ imouk.uəzei!—iṭheṭ
akəta ṭṭəra, akəta ṭaṭ inaja dəu iqar ačəra iaxarpa
daxiṭaz,—imouk.uəzei dgazouṭ, agaza iṭṭaua azə
zxioṭfarguəça hakuəxşou dateiçauam.—Abri aja-
giə iṭheṭ ixgiə dnayaxanə ixuda içaṭəz aşoura iar-
baaxiaz izak.iababa ajərki-jərki ṭa itaṭəz inarə
anaṭxəpkua narəṭf-aarəṭṭnə dnarəxuapşit. Ixuda
içaṭəz aḡ eikuatja-eikuatja irṭə-rṭnə ixu-
naṭxəp irṭatən.

**Atahmadaja irələrcəz Məuḡiə uajə ikulaja
imanə, xazə dalçnə ṭṭərak aṭə dṭanə aaryara
işakupəṭəu, işaiaaiṭəu, acəunəṭa akə işəma-
ṭaxuəm ṭa ajajara daṭən.**

— Hara apsuaa alaçaṭa, aarəxṭa hazdəram.
Ihazdəram dəryagiəx anxara alagara ianaamtou.
Apxən enagi eiha işouraxoiṭ, akuagiə maṭnə
iaueiṭ. Esaapnə adgiəl ṭaakəuṭ, axa aaryara ṭa-
zəpşnə ṭnaṭkua eikuəpsanə ṭṭouṭ. ṭara iṭgua-
lamṭoi məş yaja, yajəeixuba rəṭtaxi adgiəlku
zegiə şəṭaakəz, ajaouara rəua işəqaz? Uajə ana
aṭṭəra amça iṭanə anja iṭakuo auaa uəsqaṭ
izṭəzəz? Ak.giə. Uərt ubəsqaṭ irjaouar ajaou-
ara ajaakəra aṭax'uan, uajə alaçara auə iqaza-
arən.—Məu quəşças ajajara daṭən, iyəzja aḡəuş

psra aaxuanə izəzəryua iʔan, atahmadaʔa alaf
 ʔaua aʔfəra iʔaʔan, „zləpxa haura“ iʔhauan,
 daʔa qoukəx naxixiəi ʔyankuak arsua aʔəm-
 kiət dərgəlauan.

— Aai, aai iara ubasʔqia haiʔhon ʔnak har-
 çaygiə—daakuşahatxəeiʔ Məʔagiə daxiʔaz.

Aməş ahaua rşua raznəssala eilnarpxauan.
 Afəbʔə nxənaənə aʔtalara iaʔən. Naxixiəi akuab
 iadʔalaz arparaʔa ijəz akuac uajə ʔxəla atgara
 iaʔən, aguabalaakua irnəərəpsalauan. Aʔ-ʔə alyaq
 axəbəbə, maʔa-maʔa aʔxə iaxyərnə aguabalaa
 ianahalaua arʔra iaʔən. ʔarei, psxurei cəpxi-
 aza eilərgayəs ialəxzanə irəmaz Kiəʔuard uajə
 arasaʔə-ʔʔə qaçanə aʔʔa aguəi aguaʔei axa-
 çara daʔən. Abonə ʔaʔa zʔaz amaʔkua kapsaua
 amʔaxiʔkua rəkuərʔua Nasʔori Tanasi „aiʔa“ arx'i-
 ara iaʔən, akətarpəs Grəʔagiə guabalaak akuac-
 cəi, ʔaʔkuakəi naganə aʔəmkiət inəkuəiçeiʔ. Ial-
 gəeiʔ, idərxəieiʔ acəunəʔa.

Uəs aʔə açəxuan iavgaz amya dəu ianəlanə
 ahabla uaa iaarəvaləeiʔ xyək aʔʔa. Dʔerpaua,
 amaʔaz axə ikuərkuəşaua, ikuəmʔə eikuəʔei, ika-
 ba orei xuxua-xuxuaza apxiəʔa daaiuan azə. Uəi
 iʔtaxi bluəza şkuakuak iʔnə, urəs xəlpak ixar-
 kiakia, iourəs zikua yeinə iiaxda iaxəç, iʔamxə
 iaaçakşaua, dzəkuʔaz iʔəxua ərxəsxəsua agu-
 aki-aguaki ʔa akuadərərta danahalaua az diʔta-
 gəla daaiuan. Rəʔtaxi affa dkuarua ʔeikua tənük
 dakuʔanə drəxiʔa-dənxo tahmadak drəʔtan. Art
 aʔʔa eixiəmza eipəmzaua aizara ianaaziəşaxa

„ua mşəbziakua!“ — rñeiṭ rʔəṣkəl irʔəjgəla rna-
rkua iyarəxəṭa, aurəs xəṭpa zxaz ixəṭpagiə aai-
xəixən dnaxərxueiṭ ananə ayaxara anayəsgə.

— Ua bzia jbeiṭ, bziala ṭaabeiṭ, ṭəmyaxəṭ
dadraa, ṭaai araxi hapṭəmaz — rñan iyarxazgələeiṭ
iṭaz ajlargə.

Ṭbeixaaiṭ — rñan aznəkəzə inaraysərcgə ia-
kuərəkəiṭ, axa atahmadaṭa azəi-yəṭei narpəlan,
iaaxnərñnə aṭṭəra aṣqa inaganə iaəʔəjərxən iyei-
barṭakueiṭ. Iaaz asasṭa ʒaz iyəzṭei iareṭi rakəuən.
Uərt uajə ayara aqnəṭəi ayə eibarganə eixiəmza-
eipəmzaṭa, ikaha-bəṭalaua ixənñnə rəynəṭa
iaauan.

ʒaz ibluəza ṣkuakua ialaṭaz ayə iarəṭarəṭ-
kuən'ua iṭən. Art iara uajəgə ayə iaganə iqan,

rəbz

aquaqna

pṭan

— Eei haməş raja ikanarcceit dad, sən paxarak, ha akə şpahzəqamçei pa!—iñei iaaz atahmada Kuənta. Kuənta uəi akətanə „uneist uaiſt“—ha zarñauaz tahmada quəşk iakuən.—Sən pak, haməş raja harçei hnarkua hguəçapsa— asgiə nacəiceit ixə aarçəsə-aarçəsua.

— Kuənta dad tara thablakuagiə abas amca anark, uama?—dçaiſt uaqə i pəz atahmada Tam-ləgu, iylabak, içarguaua iaarəvalaz atahmada Rafət dəixazgələua.

— Rafət uai araxi, u pa—iñei Bazala dya-gələnə itəp iaaz atahmada itaua.

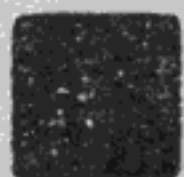
— Pəkua dad, pəkua, təzgəlozei,—iñei atakəs ibtə kəq-kəqua iaaz atahmada Rafət.

Atahmada Rafət 120 şəkusa ixəçuan. Uəi, uəi akətanə iqaz auaa zegiə-zegiə kurala dreihabən aqnə p nəñayəs-ha daləxnə drəman. Exiagiə acə-unəha aqnə ddərnəñharazə iiarta dələxnə daargan uajə ilabakua içargəla ieizaz atahmadaja drəlagəlan.

Kiəluardgiə irfəz aguəi aguatəei irasaſtə iaxark, iak, ia imanə daakəlsən:—Rafət, Bazala, da ſta təm pəzanəist, zegiə-zegiə xəiour, ſai-zeſt aſəmkiat aſqa—ha drəcrəxaua dalagəeit.

Dəuk, mərçəkua „asasjagiə“ apſmajagiə aſəmkiat apxia ineinə ifamxnəşgəla igəlan. Atahmada Rafət aſ pa aguəi aguatəei arasaſtə iaxark, iak, ia iknə, jlarak, dər xagəla anəñhara da pən:

— la anja xiah dəu, farda zməyəu ufanə
h'kueit,... ee sara sşamkua səzsaz, uərzəpxa
uuaajlara, laxı rəumtan, irzəmdərúa iatoum-
çan...—ña lassə-lassə inapə ajyanaxı dyaxaua,
znəzənlagiə ipaça şlakua aailəeiguaua dmaťane-
uan, anja dəialapnk'uan... Məy xuəyə iyəzjei
iarei cas-ña imneikua aifərta amça ajajara
iafən. Naxiəi adə açəxuan igəlan acəunəñhara
aşqa iaarməftkuauaz atəphaja, añsaja, azotabja.
Azotab xuəykua añsa ireiuouñ ña acəunəñhara
aşqa inarməftkuaz rəkulaja aykuənja irəçalə-
cnə azaaki ña iṭəua, ranaja iñənəya irəman.

Ialgəeit acəunəñhara. Axaja neinə amaj eita-
kua inarxaṭəeit.

— Azənahaja řabacəei uara!.. Dad ayə zkəz
řəxəiouma, hai, hai Temraz dada abəsta anə-
řça, řəpşəuzei—ña uuu—ña eilaz ajlar rəbṭə
lassə-lassə ailərgayə ibṭə aarəlylauan.

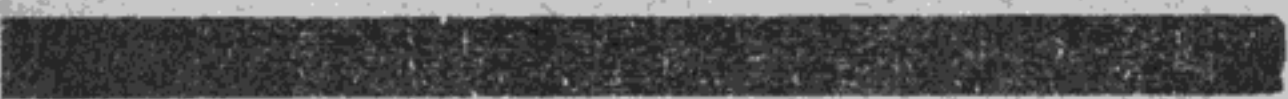
Rnapkua rəzzeit. Iṭəit. Rxuə rəmçarçeit.
Ayənahajagiə rařcakua rxə aaidəkışalaua rəeirəz-
kua rəxuda ərqam-qamua inarələləeit. „Asasja“
akakə narəlsit; ijəit řazgiə. Atahmada Gedlay
řaz iyəřfa aaiamxabziaxan guablaala ayə əjnə
„bziala iukəit“ ña izaaitəit. Uajəraanzagiə ayə
iaganə iqaz řaz aguabalaa aafəixən anəñhara
ña akə iṭənazəikəit.

— Acəunəña akə iapsam, ixuartam, amala zaral-rhagoun, auaa rmazara anəxgoun, uərt rzə kiar alam...—Məy iləmha kɪakɪaʒa iaaqaləeiṭ iara iiḥauaz ayəza irçaygiə iaxəiḥauaz dəiguər-omənə „aa iiḥaua ṭahauou“ ḥa iyəzja dralaṭ-q'ua,—anxaja acəunəña aqaçara iaquəçroun ḥa rḥon, sargiə iaxia uajəraanza abri sakuṣahatnə səqan, axa iiašanə iaxia sguə daṭakala iqaləeiṭ izaazarəzei... Acəunəña ajlar eibanarboiṭ...—abraqa daaixulast, nasgiə iiḥauaz aja ckia xə-izamtəua:—zegigie ubas ṭeibga-ṭəzyəda, ṭara esə-ṣəkusa xuənṭ-xuənṭ acəuneña qatçəua, sar-r-r-ra syəzjagie sar-r-r-r-r-gie pṣzala hania-a-a-ua ha-a-a-n-n-nəḥaxaiṭ!..—Ipsəmfazakua ijəiṭ. — Haiṭ afə asaaiṭ, safəiṭ ubəuou—iḥeiṭ, aguablaa taṭgiə axəlarxanə inəkuiṛgələeiṭ.

— Aa dad açara dəu zmou, açara dəu ial-gaxiou auayə iiḥaua, axṣəy ṣəimou, mbaṭ ṣəe-iləirgaua jbəuou? Çəṭra xuəyək zçaz rakun hazməxuəzəua akəuəmzar... art uaami! — iḥeiṭ. Gedlaygiə daxiṭəz ari ʒəz iiḥəz daaiguər-omənə. Abas „uəra“ ḥa acəunəña nəḥəua aṭnə xula-anza iṭan. Auəxa eibək-eibəṭtua eibagakueiṭ dousə rəynəqakua ṭgiarəla

Յա՛հ, աճօրյափնօ աճկօլափօ լիճայ՝ ճրօլագօ-
լանօ, լիճյօկօւբար տօխօւա իրօիճաւան „աճօւնօճի
աճօ լիճսամ, լիճրճագօւր, իճաճի լիճմօրճաճա-
լան“ ճի. Մօլ լիճշճի լիճի լիճսափսա լիճճայօ
լիճաւա մբարբարաճի լիճանօ, ալա-մլաճ աբօստալ լիճ
լիճաճաւա լիճսօլօլա լիճան.

**Hai dad apisar zaḳu
kampaniouzei iṣaahau
ña
ra**

**Apsua kəta auəs
azəzua auaa irəz-
youn ari ajabɿ.**

Ipsaraxa, ipstaraxa, ipşzaraxa aſxakua rəguta itaṭəuṛ N*** akəta. Esəşəkusa aaba-aaba məzə aſxakua añaaxa, asəpsa amaqaxa, adəunei iaquə-
rpa, ɾəm çəs amərba, ibaxtaxa iſtəuṛ iara.

Adəunei aqne auaa: qoukə auəs rueit, qoukə məuyoiṭ, qoukə xandeiueit, qoukə xuhaxutueit, qoukə aiuara qarçoiṭ, qoukə azəi-azəi rzə rxa-
pəckua ɦa-ɦa irx'ueit, qoukəx „aqajlar bzəia-
rak iakuſandaz, akə rouəndaz, akə rxahandaz“
ɦa rxə iameigzaua auəs rueit, aapsa rəzdəram,
xşata rəmam, irpərxagou irakupoiṭ, iriaaiueit.
Apstazara azə aibafara, azəblara eips işueit,
agugua-gugua ɦa ineiueit.

N*** akəta makiana ijouṛ, apstazara mɸə-
xact, ala xnamṭəct. Uaqa inxaua aqajlar ɟgei
bzəiei zaça irməſtalara eirgi ymaj ɦa eitaneia-
aiueit, esəşəkusa xuba-xuba məzə ilməɦɦo asə
ilouṛ mɦə-aɦa rətra irtouṛ. Uərt dara ɸouṛ,
lqbarouṛ, izyədouṛ, axa rəpstazaragiə rəſxakua
reips iaajəit, işləelit, ilabçərguaua, ixərkuakuaua
eirgi ɦa ak,up işeixnarkuaua.

Axaja rəpsasa rapca, reiguəſkua rəjyança,
rlabaskua ryəçrargəla, lassə-lassə apsaguarta
rquaua abna ilouṛ, axra iaɸouṛ.

1.

Ari qalæeit pxnə məşə nɟamta, pxnə xuəl-pazək.

Amra acəpxi aɸəddə ajyan inkədyərnə, aɪxa inəkubəlgianə nxəcɾəi aɬəsa atahara iaɸən. Auayə ixə-iɸə aɟarpşza təp eipş aptakua baht-bahtza naqa-raqa ajyan azamya iaɸan. Qahara ztaxzaməz amra nanqapɬə-yajala art aptakua irxiənhə-rxiənhəlaua ajyan axi ayeira aɸazna-k'uan, axa izmatəxuxəzəz ɬəɬəiɬte ajyan işkədəz ikiəpaxa iaapsan amɟ ačkəs axiantara eihan. Naxixiəi, axra aɟa axhə, adgiəl aɟə qapɬ apşa quanda aaɸasua, ajyan aaɸapxaua, iaɸacərcərua akəta mya aɸgan. Çaqaza azəmyaş isarkiapɸə-xassaraxa eikuəpsaua iləeiuan.

Naqɾəraxi adəşxuəɸə aguta N**** akəta auəşharta—zkiə şəkusa zxəçuaz apsaçla dəu gəlan. Uajə, ari auəşharta, apsaçla açaqa saquak. dəkuɾa, asɬol dadɾalan akətsovet axanɾayə— „akamsar“. Naq-aaq, rkuəmj-kalt rəçarɸə aɬacra ilaɾan uaqatəi, „uneift-uaaift“ hə zarhənə, hatər zkuərçonə iqaz atahmadaja. Aposta myəngayə— „akamsar ikamɬet“ (ubas ipxion uəi uaqatəi akəta uaa) ɸəc aposta aaigan iqama axə knə dgəlan ɬta qaçaɾəs isədərçarəzei hə dzəry'ua. „Apisar“ aposta ailərgara daɸən: lassə-lassə azakuan pşra aankəlaua, znə ixə-iɸə əryɟaua, znə ilaxi eikuçaua apisar dzəpxiakuoʒ iɸnəirpşlauan. Uaqə ixuapşuaz auaagiə „iibaua zakuo-

zeiſt, ɣɣiarouma, bzəiarouma, ianaqalbeiſt“ ɰa eikuləmhaxa izəry‘uan.

Aſtaxi „apoſta“ iaanagaz aſtqukua drəpxi-
aua dəſneiuaſ kĩaad xuxuak aqnə dannei iara
uaqa daadxalt. Dapxeiſt znək, deitapxeiſt, janɣ
dapxeiſt, apxɜə ilçt. Iɣanə izəpſuaz atahmada-
ɣagiə daara irɣəməɔixəeiſt; uərtgiə rguə aſəq
ɰa iaataſeiſt iaſanə abri aſquə bzəiarak anəm ɰa.

— Uahzapxeiſt dad, iaɰauazei ari aqara
uzədxalaz aſquə?—iɰeiſt atahmada Gedlarɣ apisar
ipſɣə aaiɣəməɔixan.

Apisar ibɣə yəiçəxnə dnarpxeiſt:

Председателю N*ского сельсовета.**

2-го августа сего года командировается к
Вам товарищ Шарба Андрей Танасович для
проведения кампании по распространению зай-
мов укрепления крестьянского хозяйства и ин-
дустриализации страны.

В целях успешного проведения данных кам-
пании Уездный Исполнительный Комитет пред-
лагает Вам своевременно оповестить всех кре-
стьян дабы они собрались к 2-м часам дня у
сельсовета.

Председатель уездного
Исполнительного Комитета:

Управделами:

— Aa,—iɰeiſt Kalaf uaqa daxıgəlaz zəgiə
aailirgazta,—akampania qatçaroun aɰeiſt, iſa-
ɰau!—ɰagiə nacəiçeiſt ajlar daarəlapſnə.

Kalaf ankia akalaki aqnə prikazyikəs təuqark. iqnə dəqan. Aurəs bəzfa xpaqa-plbaqa aja ia-hauan, uəi ala araqa mbaṛə idəruaṭa ajlar ɣaua, dəxuhaxutua, rmal rəmkukuaaua drəlan.

— Aaqa! Abri akuəmzəi iṭaṣṭauaz, akam-pania, akampania,—eiteiṭaxt ixə ərmaḡaqu'ua, ixəsga naɣkiəs ərmakarua Kalaf.

— Zaku kampaniouzei dad ckia iaailərganə iṣaahaṭṭaṣa!

— Hai dad apisar ṭta apsəṭala uahzapxeiṭ!

— Ari aṭquə iaṭhaua ubri akur—iṭeiṭ apisar ixtarpa ɸaɣ ala ipxzə aarəckiaua,—avguest mza yda rzə, auezd aihabəra uayə daarəṭueiṭ abraqa hara hkətanə akampania amyapagarazə...

— Dadxəeiṭ zaku kampaniouzei imyapaigaua kampaniak qahçar ṭha hguə itahamkzactei?—iṭeiṭ atahmadaɣa rəuazə ari aṭquə iaṭhaua mbaṛ-barəṭa iaaiiban.

— Uguə itoumkəct, axa iaauədər calar iqo-uçar, iaxiəqauçaragiə ubarəm,—iṭeiṭ Kalaf daxigəlaz art ari aṭquə iaṭhaz axiəɣəməoixaz daazguərona-aazəuçaṭa.

— Araqa uəgiə acəur,—iṭeiṭ apisar,—ari akampania ibzəianə imyapagaxarazə ajlar rma-zara akə iameigzarour...

— Aai-aai, сельское хозяйство ṭhagiə anə-ur,—nacəiceiṭ Kalaf.

— ...lameigzarour, ajlar zəgiə y-saatk rzə au-əṣṭartaɸə einiarour—ṭha apxiara daalgəeiṭ apisar.

— Izaku kampaniouzei iqahçara ak.rə aadə-
uama anja hrəchafa,—iñan ixə knə dnaɾeɪt
Gedlay atahmada.

— Izaku kampaniouzei uəmboi azə ak.rə-
lara itaxxəeɪt, ak.rə iɸaça rñeɪt,—amca nacrei-
çaxt Kalaf iafa Hanaɪ.

Ilabafa aqəgu-qəgu ña adgiəl inəçak.şaua, açkɪ-
ərt ña ɸvarala dənkaɽɽaua ak.əraamta naqɾəraxɪfa
dnarəlçnə dgəlan atahmada Guaq. Nas „ak.am-
sari“ apisari rəşqa daaxɪapşnə:—Dad işəñhara,
rəua izyəua darbanəu, aispolk.on iakuəu, anayə-
lnəkɪ iakuəu?

— Aispolkom iak.ɸr,—iñeɪt apisar ilaxɪ
dnəkuəpşnə Guaq dəiɸapşua.

— Ai dad uəs ak.uzar ari bzəiarəam. Ais-
polk.on jaxa znə sara dəzbəon: daara uayə ɽgiak,
uayə baapcək iak.ɸr, aukə, oyə eikuakə,
lak.taɽgiak, ixə inark.nə ifəpə aqnənza deikuqap-
hanxa dəqan. Uəi daauazar iguə iaməxuoua ak.ə
ibar zegɪ hanirɽoɪt axuaz içalaaiɪ!

Art ajakua rəstaxɪ akətsovet axanɾaygiə
auezd nagzara komiɾet axanɾayə abənuayə
pşra ita ila dənɸəlt, dagiaazəzeɪt.

— Ari aɪquə iañaz ñahaiɪ dadraa,—iñeɪt aɪ-
taxɪ iɸaapsaxɪfa,—iaxəñhaauazei?

Akətaua abɽə azəñanə ialxnə irəmonu auaa
ireiuaz Hasan daxɪɾaz dşəlcəlac eipş—ihahaiɪ,
hakuşahatəɸr, ihadahkəloɪt dad, ihadahkəloɪt,—
iñeɪt ibɽə ankɪa eipş iaaiçəxɪfa.

— Iuədəukələuazei uara, iuədəukələua ɸa egıuəmazamei?—iɸeıt Kalaf daapəfəruɸaua.

— Iauazei atquə hadhamkəloi?

— Atquə hadahkələxeıt uara abzaməqu, axa iaɸaz, akampania abanɸaagoi?

— Dad akampania qahçaua qıa amyapagarazə auayə daarəftuazar qaloıt. ɸguə işpaanagoi, ikunagamxari akampania şhamam ala ıquəla iqaçanə uayə daarməstərc azə azə ddəkuahçarc?—iɸeıt uajraanza ɸəmtzakua uaqə iɸaz Maxaz.

— Uəigiə daara ixşəy ajouɸ udəruou,—ɸa daakuşahatxəeıt inaysıa iɸaz Bazalagiə.

-- İabaqou aamta hamamei, auayə danbadəkuahçaua uaɸə akıuɸ aihabə danaaua, iaxia ıta daxızuama?—rguə zənza iaapəıɸazeıt apısar.

Abas aja şəneimərda aaimərdauaz alaıcara iaaimnarɸeıt akəta uəs zbaɸagiə uəi aɸnə axuəlpazə.

İaneimpuaz irəzbəıt: hzəkuıaz hakuıeıt, iqa hçax'uzai, zegiə kuıək-kuıək, ɸaık-ɸaık, azar zəlşo—azar, auasa zəlşo—auasa, ayə zəlşo—ayə, ubas eilapsanə akampania qahçarı ɸa.

Abri akampania gutəxas işrəmaz, işeimark'—uaz axələonara intalanə douse rəynəqakua rəşqa iceıt hkətsovet uəi aɸnə axuəlpazə

II.

Adəryaƿnə amş bzəia rəkuſeit. Xuəyla-dəula
 xrakua irəƿgaz amyaxuastakua irnəmzalaua—
 kuſə, auasa, ayaſ zəlşaz eipş dousə irəlşoz rə-
 na ianən. Kutar Kuastagiə axu azə ɣkə imər-
 xən, ašaxa axarqaca, injəçars-aajəçcaua irəma
 uəs ineiuan.

Uərt uajə aihabəra irzaaiz aſquə išaſhouaz
 la akampania arxəiara iaƿən. Arparaja reigu-
 olkua rəmoəçraça açla inarəkulanə inkarƿeit.
 Nas abonə bzəia zmakuaz amaɣkua aaizganə
 eita cənɣuras inxargiaɣane inəſtarçeit. Aſsa
 uaa rxuə şa-šanə inəkuərçeit,—aita dərɣəieit.
 Asasi atahmadaɣei rzə uaqə igəlaz aſtol saqua-
 kuak nadərgəlanə idərɣəieit. Azənahaja rma-
 xuar eilſa rƿərɣəianə igəloup. „Akamsar“ ia-
 kuən deilərgaynə, ik.uəmɣə akaltkua iməəçraça,
 laba aguta eilagua auaa eilərgaua drəloup.

— Apisar uaaift, apisar—ſa ibɣə aaiçə-
 nə ajlar rəşqa iaairgəeit „akamsar“ zegiə xəi-
 ɣup ſa anaaiguaxu.

Apisargiə akətsovet axanɣay iqnə dakəlqeit.

— Iarban saat azəu uara aihabə danaaua?

— Y-saatk rzə.

— Yba rouma ſta jabagiə caxeitei?—aihabə
 naara mbaɣbarala ibanə iaaqəifeit „akamsar“.

Apisar isaat aatganə danaxuapş isaat ɣan,
 uəs auaməzt.

Amş y-saatk, rəqnənə
imneicəzt, axa ajlar eilagu-
jajon „arsqaamta dənərxaze
ari iaaranə iqaz aihabə“ ha

Pətk ançə aſtaxı „arər-
kaz“ iſañoz eipş y-saatk
afəbſtaxı iſə daaſəjçəit
uſkuəna kſaſk, farxık, iourəs
zəikua dəntaha-aatahaua.

— Ua mşəbzəia, здравствуйте товарищ
anxaja!

— Ua bzəiara, ubaait dad, bzəiala uaabeit
uaai araxı,—rhan adrəuſha iyaixazgəlanə aſto
iadgəlaz asaqua idərbeit dparazə.

— Egiaurəm, ſrakua, dozoqit, садитесь
ſrakua pzalsta—iſheit iaaz aihabə daapxafa
aapxaçata.

Ari zaqa dəuſkuəna ſaz aləei, ipxafafaku
rəlei iyaſoməzt apsua qazſakua rajak, dşərnə
maalauaz, rajak, şəizəmdəruaz.

Dəuk

mərçəkua iaaz asas drəmanə inein
rxuə inaxāranə ayəjra inalagəit

III.

Γəbʔəstaxi inaʔaz auaa, ayə eibarga aɕxəbʔ
pətk ʂagəz ikaɦa-boɦalaua iyeibargəlt̚.

— Jta товарищи крестьяне aizara xahʔər,
sara səzzaaz akaɦpania myapaagar,—iɦeiʔ iaaz
aiɦabə.

— Ia anʔa hrəɕɦafa, dəryagiəx izxara qam-
ɦei, akaɦpania, akaɦpania ɦa daquəɦɕzoɦ
ɦanaqalbeiʔ,—iɦeiʔ atahmada Gedlay, aqərtgiə
ɦaiʔqeiʔ.

— Ixaamxəei dad, art rəjlanʔ zəpsə ʔxəu
əzer dəubaxeuma?—ɦa nacəiɕeiʔ Kalafgiə ua
daxigəlaz.

— Ari iaaz aispolk.on ʔgiala igxazaar uba-
ɦou, sara danəzbaz uay dəuk, maxuaj-ɦaxuajkə,
ɦaktaʔgiak iakuən,—ɦa iyəza iaɦaua, ilabafa
ɦaiɕargua-ɦaiɕarsua, lassə-lassə aɕk.ɦərt̚ ɦa ʔva-
ɦafa dkaʔʔaua apsa ʂəqaz iʔəneixəeiʔ atahmada
Guaqgie.

— ʔaaizeift̚ araxi aiɦabə iʂqa, ei, akaɦɦet̚,
ɦabacei! iaaiɕgəeiʔ ajlar—ɦa ibʔə neicəxnə ʔa-
ɦitiʔ „akamsar“.

X-minuətk̚ rəla ajlar zegiə aʂtol iadgəlaz
aiɦabə ikuəɦɦɦɦ igəlan.

— Uajə daləɦxərouɦ aɦpəredseɕateɦ, aizara
myapazgaʂa,—iɦeiʔ aiɦabə, ayə iijəz ibʔə aap-
ɦaʔaua.

— Akamsar iakuzaait̚ ɦaɦerʂtaɦel, akamsar
akuzaait̚!

Akamsar dnəinə dnaʔeit.

— Uajə tovarifuraa ʔxaʔkə ʔaazeryə! — ihe aihabə.

— Həryuoit, həryuoit, — ʔa ajlar rəɖ yadərgəeit.

— Tovarifuraa anxaʔa!.. — ibʔə lassə-lassə iaapʔaua dalagəeit iaaz aihabə aʔajara, — sara uajə, abra ʔovarifuraa ʔara ʔəqne saarəʔtə
ацентр правительство гəqneʔ.

— Uaqa ацентр аqne aakʔəskʔa ihaman аэкстренное заседание. Ari азаседание аqne iaɥpostanovilt ʔa-страна аqne iaarlasne асоциализмі, акоммунизмi царапə iaakuɥargəlarasə. Ubri аqne ʔ-промышленность ia-ʔaxxəeit — аиндустриализация, ʔ-сельское хозяйство — aukrepliaara. Uərt гəqəqarazə iahe i aʔəi ʔnapə аqne iqou афинанс-kua ʔaxauam. Abart zegiə angarəʔ anəʔzaau iaɥpostanovilt: ʔa-страна индустриализм-аɥ-ʔəɣs, ʔ-сельское хозяйство т. е. ʔkəʔ-nxarra ʔaukrepliairc.

— Ubrī azə akampania myapazgaracə, sara abraxi, tana tovarisyracə anxaɟa ləsqə saarəftəit. Ari sara səzzaazi, sara saarei daaraza işuəs-dəuu guatanə, hara zegiə abraqa, abri чрезвычайный с'езд, т. е. чрезвычайная конференция, заседание президиума, сиречь, собрание односельчан N-ской общины istahxəroun...

— Istahx'ueit, istahx'ueit!—ña ibɟə yairgaxt uaqə aaigua igəlaz Hasan;—istahx'ueit, ihadah-kəloit—ña naicərñaxt Hasan iyəzɟagiə.

...— Istahxəroun постановление-нə аоблигация-kua hadahkəlarazə!

Abri aja aftaxi adokladqacayə „akamsar“ iaxi daaxiapsnə—Koncil—iñeit.

— Dad'raa laazəryəist!—dyagələeit „akamsar“,—ari iaaz aihabə, ixačkə hceit, iñhaz hahait, eilhargəeit, ita iaxəñhaauazei?

— Aai dad, ihahait, eilhargəeit, hakuşahatəun, ihadahkəloit, ihadahkəloit—rñeit Hasan iyəzɟagiə iargiə.

Pətrak aftaxi adoklad qacayə zaqa „ibzəianə“ akampania myapeigaz deiguəronianə ifarə zəkunəquauaz fac mɸ'ua dnaxənñnə dəzlaaz

ala dceit, ajlargiə dousə rəynəqakua raxi eim-
 pəit—iqaz ajabɣ səuħara udin anəs—ħa eibar-
 kuua; azəzaɣək. Guaq ilabafa iɣargua, itatənəjga
 inaɣxəp iaanɣiaua, irəckiaua, lassə-lassə ɸvarala
 aɕk.ɪərɪ ħa dkaɣɣaua, dxuəcua akəraamta dgə-
 lan, aɕəxuɣan:—eh, sajəit, axa san islərɕaz səp-
 sɪaɣɣiagiə nagzanə iszəmdəruazaan sara aməz-
 da!—iħan ixə iguə naxɪaxa iynəqa iɸəneixəeit.

Hai dadxəeit, ianbək.uəst apsua nxayəi, aɕara
 zmou apsuei rəbəzɪa aneibak'ua!?

Uara uzəxsər
qiozi dadxəei

I. Abart zegio msiť.

— Aptma uəqouma, aptma?—abas bʔək lguə iaakuyəit açəx ašaraxı iyəeixauanə eipšanə Tar ʔarax ipħəs Qazərxan.

— O uara, uara!—lħan, aʔa daalçnə liarta daalaʔeiť.—Uara isħaua uahauama?—ləxyənzan istaz lxaça dlərʔəxaracə lnapə nagzanə ixyə aalərçəsiť.

— A, a, ib‘uazei?

— Adnəqa azə ibʔə gaueit, uʔəxəift!

— Hai, uarban uara?

— Aptma uəqami, aptma?

ʔarax dyagəlanə ajja ħa aʔeilaħara dnala-gəeiť. Adnəqa akua axaʔa-xaʔa ħa aləeira ia-ʔən, apša suan, atəzrəboiara anaaʔ axiadnaħa-lauaz mšən ʔkuərpaças abʔə ouman. Atzəou-

kua reiplərakua kələxxa iaxıəqakuaz rəqnəp
adnəqarəi aɟəçlaşara apşa eilabaala aɸeimguaru
iɟəçkuraanə naqa-raqa aynə iynaɟɟauan. Qa-
zərxan ləxuənza inapə naçəlfən spəukatrak
aaçəlxəit, ɟək.giə ntəxnə atra-inaxiəlliit, auatax
ak.uak.ɪtakuagiə nək.ɸalafceit. Ajjaɸə ɰa aɸei-
laɰhara iaɸəz, ɤarax, inapə nagzanə xiəxi
ik.nahaz ak.andel*) aak.nəxnə Qazərxan ilkəz
aspəuka mcarkə inairkiəsən aotəlyə nxarɟəlaua
auatax aarlaşeit. Akandel laşara zəla intasəz,
Qazərxan ɰapə aqnə ɪftaz ɤək.a xuəɟə aɟa
daalçən daakuɸeit.

— Naq uəſtal, uara uabacoi!—ɰa ɤək.a dna-
içaqian Qazərxangiə lapxia igəlaz agara dna-
xanə, ləeimaakua naləſayxiark.nə xəmapsəma
aɸeilaɰhara dnalagəeit. Uəs Qazərxan lxaça ɤa-
rax iikəz ak.andel yapxia inək.nahanə, ik.uəmɟə
aaiɰxarpanə, aɪ aaimpaa dəndəlpeit.

Akua, uaxiənhalanə ajyan ualakularaɸə eima-
ɟanə aləeira iaɸən; ɸəuayək iuapa iɰxarſſə,
ixtarpaxua aɸaɟkua auət ikuərɪ abərkiəl dad-
gəlan.

— Ua bziala uaabeit!

— Bzia ubaait, uəxxiəzgəeit, xuləbzia!

— Uɸəɟç hapɪəmaz.

— Ee sɸəɟçərgiə ɟgiam, axa ɟara uayə
iynə sneirɸ sqanamçeit uaxarəi açəx.

*) Akandel—ak.ouor, aɟəmza.

— Iauazei uəxxiəzgəeiṭ, uaai araxi,— iḥan
Ḥarax, amhara abarčan asas daaʔəjəixəiṭ.

— Uəşyeira anja ines!—y-minuətk.giə mçə-
ck.ua aḏnə, akuask.ia amard'uan apxia lxaça
ibṭə aalahaiṭ Qazərxan.

— Işpazəqalauei, unei uəxxiəzgəeiṭ.

— Abri açəx zşaz inəs uəşneira!

— Uara uəmst, abart zegiə msiṭ, şheiṭ,
ubaaʒoiṭ, uəşneira abas açəx zşaz inəs!—iməu-
zeiṭ asas.

Abas ybaqa minuət akuabaa aarəkusua aḏnə
„iaailaxuhaxutən“ eilabaa-eilaps Ḥaraxgiə aasas-
giə abarça iaakuəibagalt.

Abarčan rajak, ikuəmxak.ua Ḥarax inapə
aagzanə, aṭ aairṭiṭ asas dneirṭ amya itaua. Iara
ubri aminuət azəṭqia azənpşaxiṭaṭa eikukuaba-
axa: „uəf guəfa, aṭ aimpaara szərbaz“ aḥazṭa
eimdaua, iynagiaṭ'ua auatax inəynalt.

— Uəynal uəxxiəzgəeiṭ!

— Uara uəmst, şheiṭ!

— Hazşaz inəs uşəynalara.

— Işpazəqalauei, uaxaṭi açəx anəs, şheiṭ,
abart zegiə msiṭ.

Eitalagaxṭ „ailaxuhaxutra“.

— Hik-hik!—ḥa dəiaṭk.iesua, dḥəiṭəiua,
apşaxi nazʔasəz apşka aja daalçnə azaakiḥa
aṭəuara dnalagəeiṭ. Qazərxan lkofṭa aḥənṭrakua
aaimadaua, ləzfaṭək nagzanə agara alarçesua
apşka daaləṭṭeiṭ.

— Hazşaz inəs uəşneira!

— Iauazei, uara uapfəmoup, uyənra anja uaxəimbaait, uapxia səşpaynaloi!

Farax dnəynalt. Uəi inaiſtarxx—asasgiə.

— Xuləbzia!

— Bzia ubaait saauək, uəxşoup.

— Iqamyə imx bara, bəşpaixuapşuei?

— Iauazei qəuft, iskəzaait,—iñan aştol inə-kuəičarcgiə dnazəpşəit.

— Sara, isət səmş uəstaait,—iñan akuçaxa dalaməgzak,ua, agara arcəsra daaquəçnə iqamyə aaiməlxəit apfma pñəs Qazərhan. Uəs apşka aṭəura deitanalagaxt—Çək, a nan unapə aajə-çərññhanə axuəyə dərçəsləeift,—iñan ilkəz aqamyə naganə aştol axiəxıta atəzrəborara ialəññhauaz afrancəz ṭəməot ṭak,ca dəu aqnə inək-nalhait.

Farax, asas iuapei ixtarpəi akuabaaa rxıəṭṭa akuakıtanfa rək, nahara daṭən. Aşas iqəba iya-bra aatəigan, iṭfua, inapə iaxıfua iṭalarbaua dgəlan.

— Uṭeift uəxxıəzgəeit!—iñeit Farax asas iuapei ixtarpei nək, nahane dzəkuṭaşa quardək, dnaxafıa irbaua.

— Sṭami, uṭa uəxxıəzgəeit!

— Sara, makıana aṭara saxızoit, araxı amca eikuəsçaroup agiəiroup.

— Iauazei şheit, işpazəqalauei, abra uəşṭara

abart zegı hamsi!—asas abart ajakuagio iñei,
inangio nagzanə Farax iñxarpaz lkumjə apf
knə çaqa dlaxəei.

Faraxgio asas iməuzauata anəiba agiəi aqu-
ard dnəkupei.

— Bargio bər qamlari bəxxiəzgəei!

— lauazei, səmşuəstai, sara araxı axuəyə
dʒəuei agiəiuelt, axa səmam, uşa uxə axuəs
sqalaai!—apsia dəu stalçei Qazərxangio.

— İanaamtazaməz auaday təşpalasçei apsra
eiönən—ha daaxaşşai asas, „təşpalasçei“ anə-
iñauaz aja açəxuʔanʔi axuta „çei“ məcxuə ibʔə
aakuəronuouaua.

— lauazei, auaday halauçarʔ, laxıpuñoi
uəxxiəgəei,—iñei Farax daxıʔaz.

Asasgio zaa izaargaxiaz aquard dnəkupei.

— Nikuala! Ua Nikuala!—agiəi auatax aʔ
İxə nəlaknə labxuənda aiçba, ixı3 axıəlfauaz
aʔənʔ lara Nikuala ha dzəftaz Tandel daalər-
ʔəxəei.

— Ib‘uazei?—iñei Tandel akuakıta aʔəça-
lafcara aqnə qara.

— Ugələift nan, ugəlift.

Dəuk mərcəkua Tandel amaharaxio dcei
amca eikuəiçarazə.

— Sara szən uadayk. İalamlaai, abart
zegio msi!

— laxıpuñoi uxəčkə scei!

— Bara bəmsit sa szən akə bşalamlara, bəxxiəzgəeit—daaoniaṭə-oniaṭeit asas.—Sara abra qara sxə axiənəkuəsçara akə stərbar uaha akə staxzam.

— Uənan, səpsə uəstait! laxipauḥoi uəs!

— Zak, uəzei iuhaua dadxəeit, iḥan farax dyagəlanə auaqaq amca taçara dalagəeit.

— Ianaməuzax ma xıfatak...

— Axıfata uəşpalahagzoi, uxaçkə sceit!

Asas daara iṭirxxəeit, axa apṭmaja irəməuzeit; Qazərhan amhara aşqa scoit ḥa aṭ aartnə danəndəlç akuarşay-bṭei, Tandel imṭ axxəbṭei eilazya iaaynahait.

— Auaday təşpalasçei apsra eiənən. lanak, uzaməz...

— Abart zegiə msit işəumḥara! lauazei uəxxiəzgəeit,—asas iaja aapəiqəeit Faraxgiə.

Farax zaxıəz mazarala abṭara nxaja iṭa-arədiṭlaua dəqan. Imaz azəḥan enagi iguə artən. laxia akə uəazguaqnə uəaiqnagalar ipsə ueiotei-lauam. İlşaua akə azə ixə dəuṭeigzanəu? Qah, işpazəqalauei! (Uəs sheit ḥa uara ak. təmuaait, abri inapxıalak, zegiə ṭqia Farax işqa təyər, iguə səṭpəṭṭazar saja nazaza anagzarazə agura səztərgauam). Farax iynə ianakuəzaalak, giə sas dagəmxazacəz.

Uəi ikətan iaaguərlələtə təbəxə zahaxəu iara
iqnə akuəmzar dəwəqən dəwəquməzt. Iargiə
amya dəu dapnən. Asas təhətər kuçarazə ieipş
zeipşəz vers yaja təməm idəm-zdam uayə, jəm-
zarkəla uəpsəmməzərgiə, dəuboməzt.

Uajə, asas „bunday təlasçet“ ha aƣxərja-
jara dşəwəz, ƣarax, mənəqəq itaz amca amƣə
nacçanə aƣə atəp ikualçərc dəndəlçit.

Asas, tatənk asərkən ha iqəba dəntəpşnə
itatən kwalap aatganə iaalritit, axa itatən baap-
səla ibaazan aqnəƣ icigər znək-axa naguələp-
sanə amca abarəƣə axuəştəara mənəwheicet.

Uəs naxxiəi akuətçəra aqnə akuu zdəruada
quarəlk adjə nəçək, ha aynə iaaynayəlt, axa
izxuərtəzəz asas dđəlçəanza iqalaşəz qalaxian.

Ƣəkə xuəwə əgara rçəsua apşka irjara da-
wən. Akandel ala traa, auatax akuak, itakua ntar-
lafcaua, alyak ynary'ua iknahan. Adnəqa
arbaonkua akəukəu ha aikuwətra iawən.

Uəs

azə

amarduan dənخالانə abarça
dşaaçaləz əqara udərərƣ bjkwak, asas iləmha
laatayit, iargiə at dnazəpşit.

Daaynalt ƣarax, asasgiə apxiərjha dyagəlt.

— Ua uƣa uəxxiəzgəcit, uabacoi!

— Araxı uşaaıra hazşaz inəs!—dzəku pəz
aquad dnaxaıa daşa quardək, inapə nakuk.nə
Farax iirbeıt.

— Uşa uəxxiezgəeıt, uşa, sara abra s'poıt.

— Abraxı uşaaıra uara umst, abart ze-
giə msiıt.

„Ailaxuhaxutra“ eitanalagaxt!

O-oh guəfa,

guəfaa!

II. Alaku uhoite!

— Hai qəuft, iaxia lakuk sakufeit,—iñeit asas Farax iaxi daaxiapsta—alaku uñeit ñaabri eips alaku qara azə daniaxeit ña tqiagio egiasmahct.

— Aa, zak.uəzəz qəuft?

— Sara saaueit Axuçanr. Sañlak abraxi Uadəfqa drəmoun. Dəymazayəun ña sahan iacə sɸə aakuadərnə, sɸaaibətanə sɸaasxəeit.

Iaxa axuəlpazə işəlafcara iaalafcauanə Haqmat ipan saaxəkugəlt. Azə eimañanə uaypsə daməxuaua ipjanə acara iaɸən. Açlakua əçəjja, azlagarakua rbəlgiaua, aɸəla amɸxaknə akun iiayrə acara işaɸəz. Abart zəgi təmsit, ouden, ubri azə iarɸ'iauaz!

— Aɸayaqa akua amuəkua iqam,—iñeit Farax asas iñəuaz mɸəla ixə aakuərşahatxaua. Farax arxauayə, azə apşahauayə ianakuəzaalakıgio zə dañtauməzt, azəngio azə mbaɸək işzacəmlauazgio ideruan, iara ubasɸqia idəruan aɸayauaa azə işañtayəzgio. Uərt azəxual ianənxəkugəlalakı bəcauək pşaanə, inərnaanə azə intarkıakıanə iaarədərñalalauan, abəca abaazara rxəñauañ anərbalakıgio „Qoh azə pjanə acara iaɸəun, oy daxuom“ ña uaxək, yaxa ianadəpxialalauazgio qalaluan. Abas azə irnaknə Farax iynə iaapxiaxiou rxəpxiazaragio şaqaydaz? Çya rəmazaməzt.

— Sənɸəjçnə sɸə apsərfanə amguərxakua aasərououeit. Pətrak aguəonra şəuadaynə

ubas sgəlan,—daƣən asas ajabɿ ɸara.—Syəeixan sənƣəjlan sƣə amguaɣa ɸaɔara sqamƣə aʃəɣ-aʃəɣ ɸa inəɸasɸan anqəey ɸa sənalt. Saqenk-giə səmneictkua səƣgiə sargiə haaimɸanarsit. Haxnaɸeit. Snapʃəzar, abranɿi aguaf aqara nab-ɣanə ɸladəuʒzak, rɸazaua iaanagoit, axa uaɔra imʃxara!

— Hai iuɸo zak.uəzei, azə uƣauərgauazma!

— Iuasəmɸoi, ayək, aasəgxəeit səƣgiə sargiə huadəʃxəxəra hagarc. Izəualak,igiə sƣə aasərgiaɣən haxitalaz aladaxitə səʒxəɸit.

— Assir uməuxiaziz, assir!

— Hazmərɿt. Azə savalanə səʃneiuz, aɔ-dara ayapɸra aqnə saxiəyxalaz k.uask,ia bzəiak snadgəlt. ɸta seilabaa-eilaps uaha saxicaua egie-qam sɸan, „ei apɸma, apɸma uəqouma“ ɸa səbɣə nasərgəeit. „Hai, səqamkua iauazei“ iɸan azə daɸəlɸit ak.uask,ia iadgəlaz apacxa aqnəɸ; xuləbzia aɸaxa salaməgzakua „bzəiala uaabeit“ iɸan sƣəɸkəl knə saəƣəjixəit.

Auəxəei adəryaɸnəi ubart auaa sara zak.u hatərou isəkuərɸaz ialəʃɸaara ak. səzdəram. Mɸan ah ipa Zoorbakı ixata dneirgiə izacəɸɸarəzɣia səzdəram. Səʃneizɣia auaqaq agugua ɸa amca ntaɸanə snaxadərɣan sdərbeit. Apxa ruaanza rɸan aqənqəxua, auatka, ayə, xiəxi-xiəxi afaɸkua ijərɸəz rəzbaxu uəzɸazauam. Uaxxia andərx'ia apɸma daalagan aguəlaɣa-az-laɣa aasədigalan daara ak.ampania bzia səqai-ɸeit. ɸxəbɣaanza ayəjra haƣən, „uəra“ ɸa ha-

xaṛan. Adəryaṕnə afəṭəmtan sara sgəlaanza
astol dər x'iaxian. Haitanaṛaxən fəbṭaanza ayəjra
haṕən.

— Nas işpa iuaz, apsua bzanxayə duəku-
ṭeit, ahatər uəkuəiṭeit. Apsua ɣei-qəkəei anja
imərzroun.

— Ahatər kuçara uṭheit ḥa abasṭqia sara
isəmbaṭ. Ubri auay isziuəz szəimuəkua saginə-
imkələzandaz uəi auəxa! Aṕnə haneilga sṕə
iaṕarça səzdəram amgua tərpaə, amguərxakua
rəcharəla eimazalaua ikuadərnə iaaszaargəeit.
Ubra sara sṕəfkəl zkəz aguəlaja-azlaja rxəp-
xiazara jayək ireiçaməzt. Uəs igəlaz aḥsei-xəjei
rxəpxiazara abanzaneiuaz! Abart zegı təmsit
ianaasgualatəua...

Asas abraqa danaai iṭərigaz ajabṭ anagzara
şaaṭəmətəxaz myafəua iaainəpsit. Aamta pətk
aləeigarc, iqəba dəntapşnə itatən kualap aat-
ganə acıgar rḥra dalagəeit. Eikuləmhaxa izə-
ryua iṭaz Ḥaraxgiə aamta başa iməstrazə ikiasa
aatəigan itatənəjga eiçeiçeit. Auəqəq itaz aqə-mṕə
aququa itquacua apər-pərḥa eicrala, iṕḥaṭaz
rzamya arqapfua, irṕapxəuan.

— Aa, ubri auay sara iszəiuəz,—iaja açə-
xua pṭara izeipşəmṭəzt deitanalagəeit,—psra-
ṕnənzagıə isxaştşam. Sənṕəjlan „təmşaa bzia-
xaait“ şḥan sdəkuloit ḥa saotura sanaaxa aam-
tazə aṕey, aṕey ḥa xənp eikuərccaknə azə
aqamṕə nasəjəiçeit, sargıə abri səboia bzarə-
bzarua, ipəitama ianaqalbeit şḥaraṭə sagiəb-

zamkua, sagiəpsəmkua akuadərərta snanxalt. Səpsə aagəeinə saaxiapşzar—səpīma aqər-qərña dəyqaua, iqamyə eiyərfa dsəmçagəlan. Səpsit, səpsit, yənt psəraṭqia səpsit iara ubraqa, axa iaag, iskəzəz. Abri aqara, sara sapsazamkua ahatər səkuəzçaz... ackə szəizəmuəit, ayei-qəka szaorampalt.

— Abar assir!—aaiwəçqeiṭ ƒarax. Ubri aamtazə ƒarax ineiwapşlakıgıə ibauan asas iihaz ajabṭ ačkəs eihaz, eiha oyə ixşəy zdəigalaşaz akə dşazxuəcuaz myafaua ƒarax ixə-iwə işanəpsuaz. Uəi uajadagiə iahaxian iara ubri aupaṭra aoidara ilanxaua auay itəzīta. Uaxaṭi isas eipş egiayə, znə iašta aṭfəra içaṭanə, dəfa zəngıə uaxa eipş auaqaq amca apxia egiaraan iarḥaxian ubri auay isasja ṛqanə isqəkuəiča-lauaz, qazfas işimaz. ƒarax uaxadagiə iagiaran dazxuəcxian, axa iaxia uajraanzagiə iaxəiḥaara izəmdərua daaiuan. Uəs apīma pḥəs Qazərxani, Tandeli kuṭəṭ, eilaq, yə, uatka, apsua wəsxkua wək. iaazḥara ala ico-iaaua aştol dər x'ieit.

Eikupulemioṭxa, aququa-ququa axərga aqəm wə auaqaq atabəṭra iawən. Asas wəmtzakua ixə rquə amca dazəpsuan.

— ƒarax, da ṭnapkua ṭəzzar!—iḥeiṭ Tandel ƒarax daaixuapşta.

— Iaxəṣḥaara səzdəram anja inəs! Alaku, alakuṭqia uḥeiṭ!—iḥeiṭ aja daalçəzta ƒarax asas dəizəpsua.

III. Abar assir!

Uaxak, itəyşa mṛəl kuəmmṛəlxa amza ajyan inkədlarc Kuəniašta iaakugəlt. Aiaṭakua, rəb-ṭara ajyan guə-xtə ça zmam zəṭṭ'ua ik.uei-ceiuan.

Abas, cas ḥa asaxiayyə daalaganə, ajyan ṭlaz iaṭala iaaxqianə, çaqa, ana-ara aiaṭakua, ṭəmzark lyadakua ahaua inaguəlarṭanə, irxəl-çua alaşarala ajyan eihagiə ir'iaṭa-rlaşcanə iqa-içazṭa, xiəxi aṭəyşa mṛəl asaxia xəxumar'ua zəṭ ças uanxəpşəlaua, iara ubasqan pşaxi xuə-ṭək.giə aaueşər, aznək azə uguə aatəmzəzaarc zalşauam, kəq-kəqrak.giə elekttronças uda inalqia icoit, uargiə uəntanagaloit axuəcra.

Axuəcra dtagalanə daman uajə zṭə afaṛə amsa zəkı saxia çaa tapəṭṭ'ua, zxə zəkuəṭ, aquara bṭara ibṭala ineiuaz—Ṭaraxgiə.

Axa Ṭarax dzəzxuəcuaaz daṭak.ən!

Uəi dazxuəcuaməzt aiaṭa, ajyangiə iara ubas; uəi guanəla iṭneigoməzt amza aaiguara, iagei-diṭaloməzt iaṭei dgıəli; uəi dazxuəcuaməzt znə axaḥra aququa ḥa ilaz, znə apsləmzra eikuəpso ineiuaz, znə aṭac, znə açaaz xəx'uaaz iṭə afaṛə; uəi xəyaasgiə imaməzt quara bṭara-bna guar-tak, zərraznəşlaz mza-laşarei, çai; uəi egizgua-tazoməzt apşaḥa azən pşa ixəiṭ-taḥḥaga ix-tarpa iaṭənxaz izamyay iṭageṭua, dərguəb-zəot'ua iaxiəiṭaz; uəi iləmhagiə azxəmxəit qara

agugua axərga axaḥkua irxəƿƿo, qara axixia ḥa
ixulaƿƿaua azəmyas iays icoz.

Uəi dzəz xuəcuaz uaxa daxineiuaz izəpşəz
ak,un!

Ḥarax uaxək,ri isas dceiṭtei abar mƿəb-
ṭək,qa ɕueiṭ, axa iara ubriṭtegiə isas ieiḥaz
ajabṭ dənnaməṭəɕṭ.

Iara uajəgiə ubri dtarṭ dama dşəqazgiə azə
dnərnə, aoidara aƿapfra daxiaakulaz pal-guaṭk
dnadgələeiṭ. Ixə nairquən aguaṭ azpalak, aakəli-
rṭeiṭ, abṭə igazgiə abarɕa iɕaɤaz alakua aar-
ƿəxan axəu rəxga rɤaarxəeiṭ.

Ḥarax daɤa palak,giə aakəlirṭan, iɤə iṭxua
nairban iaanxaz dnarxəpeiṭ, alakuagiə aaixiɕeiṭ.

Alakuei iarei eibarxxaua, iɤə aaprk,nə izfa-
kuəmk,ua aṣta aguə aqnənza dmaaicṭk,ua apa-
cxa daadəlɕṭ—uayə aukə, maxuaj-faxuajk.

Muəra, ɕaləku! Aləṭkiənṭər ṭagaaiṭ, araxi
ṭəias səmḥei!—iḥan apacxa iaadəlɕez auay au
xaḥək, ṭəix,uaṭa ɕaqa dnəṭasiṭ, alakuagiə rɕe-
xuakua ərkiakia iaaxənḥəit.

— Ua xuləbzia!—iḥeiṭ Ḥarax, iarəmanapə az-
naṭkiəsk, iqamƿə kalkalaua iaxiənhala, ixnaṭak
aaidk,əla dyaxauaṭa.

— Ua bziara ubaaiṭ, bzəiala uaabeṭ, —ɤa-
aitiṭ Ḥarax alakua iquəzcaz apṭma,—uɤəjɕ hap-
ṭəmaz.

— Ḥbeiaxaaiṭ!

— Hara hbeiaxaanza uay dʋəjəmçər...

— Iauazei uəxxiəzɡəeiʔ, ʔəzlaqou maɥxu-əma, anja ʔaxəimbaaiʔ. Abraxi, abri Guaramia ʂəqou səkʋalarə sɡuəitan, amya səxqeiʔ...

— Afra aɸaya Guaramiaa rəqnə uaxa uəzgozei, uɸəjç uəsasra haznəqugozar...

ʦaraxɡiə uaha rajak iɸəimərxxakua affəha dənɸəjçit. Apɪmagiə asas iɸə amhara abarça iaəçəɸaħanə ak.uaskia amarduan iaavalʔ asasɡiə iargiə.

— Uneiʔ uəxxiəzɡəeiʔ,—iħeiʔ apɪma.

— Uapxia, səʂpaneiuə, uara uəmst uəʂneira!

— Abart zegiə msit uəʂneira!

ʦarax apsəua naməsças maɥk iɸaairxxarɡiə ɣɡia iboməzʔ, axa ari uaxaɾi ipɪma izbaxu zlaiahaxiaz ala, iguə zzənirxara izəmdəruiə, daaɣɪaɪa uaha iamamkəkua amard'uan dyəxunan, abarça daaçalʔ.

— O, Guəʃka! Guəʃka!

— Au—ħa bɾə ɾak amhara iaaynəyiʔ.

— Baba ubra aɣəmza aagəiʔ, aɣəmza,—iħan apɪmagiə asas inaiʃtarxx abarça daaçalʔ.

Uəs Guəʃka zaxiəzɡiə ɣəmzak ərqiaʂqiaʂo amhara daaɗəlçnə ak.uaskia ʂəqaz lɸaalxəeiʔ. Apɪma ak.uaskia aɪ aairʔit Guəʃkagiə amard'uan dyəxunan abarça daaçalʔ.

— Xuləbzia!—iñeit asas Guəfka dəlɣapsua iaronə napə deitayaxax'ua.

— Bzia ubaaɪt səmɣ uəstaaiɪt,—iñeit asas iapxia daatgələfa, „səməs uestaaɪt“ anəlħauaz ajak akunə iaaicəlɕazla iaarlasnə eichaua.

— Uəynal uəxxiəzgəeiɪt,—iñeit apɪma asas daaizəpɣnə.

Asas aɪ aaiguara abarɕan iɕapsaz amɣəx-ɯakua ilapɣ ianaaɕaɪa ipsua naməs aaixaɣtən affəħa dnəynalt. Apɪmagiə məɣ pətɕ aaltəxnə inəyneigalt, rəɪtaxɪla ajafə ləmanə Guəfka daaynalt, ləznarək alagiə aɪmaa knə daaxan inədəlɕeiɪt.

— Uɣeiɪt uəxxiəzgəeiɪt,—iñan apɪma des quardək asas dnaiznaxəeiɪt.

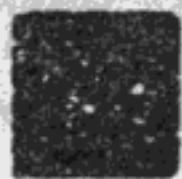
Ƴarax dnaɣeiɪt. Guəfka dnənə auaqaq axə alampa aakuəxnə, aluəfa aaxəxnə aɪtil aɣəmza abz nalərkiəsɪt, alampa aɪtilgiə amca zzaɣa inakəiɪt, auataxgiə aalaɣeiɪt. Ƴarax iznarək aɣol ikuɕaɪa dadɣalanə, auaqaq amca ataɕara iaɣəz auayə au, apɪma iboɪa aɕiaɕiara dadəpɣələuan.

— Iaraznak zakɪ xɪtouzei qəuɪt iaaqalaz! —iaaqeifeiɪt apɪma dyəeixanə dəɣa des quardək dnaxanə daakuɣaua,—amɣ ala aɣəɕueiɪt iarabi!

— Qəuɪt akua anauaz eiha ipxaran,—iñan apɪma dnaiɣapɣɪt. Apɪma uayə eikuakə pənɕa auək iakuən. Ipaɕakua xarɣɣalaza iɣəqaz ala uayə baapsək, guəjla ɣgiak ɣiakɪuəz yaɪoməzɪt.

„Ari izlarñauaŋqia dalaqazaar“ aaiguaxuəiŋ Ƨaraxgiə alampa laşara apŋma danaadibala.

Pətra-aamtak, ajabŋkua eibəñhaua iŋan, nas apŋma dyagəlanə adnəqa dəndəlciŋ. Dəuk, mər-çəkua apŋma dzəpxiaz aguəlaŋa azlaŋa azaz-zazala aizara inalagəeiŋ. Amharaƣə ŋŋak, eiƣə-qiqia akuab intačanə ajra iaƣən, uaxxia dərxi-iauan.

— Uəf guəla, anŋa iuəmtoun,—iñeiŋ Ƨarax auatax aqnə izəqarçaz aiarta iƣaailəxnə dnə-laiiaua.

Ƨarax uaxak, aŋtol daxaknə drəman. Arba-onkua şarpazəun ña akka ña iaailarəpseiŋ Ƨaraxraa aŋtol iyaxəçnə anarəzzara ña ianalagoz aamtazə.

Uajə ouŋ Ƨarax ianəidər ipŋma isasŋa atak, zərzəmuaz. Egia rñargiə apŋma izə uajraanza Ƨarax iguə iaanagauan iakuəm akə şaaszəiulakı dquaqua, deiyəŋŋa dəŋtasçan ña.

— Deiyəuŋŋara uəqoun uara!—axuəcra daƣən Ƨarax,—abri aqara hatər zkuəiçaz auaydis mo diŋzargiə apsua naməs zmou auayə atak, ñara ijəuadayəun, Abziara anakuxa igəm, axa grak-grak, zegiə irəmoun. Abrəgiə ubas, igranə ilazaracə izñazaar.

Abas, abri uaxaṛi səṛṛma izərḥaua gras
imamk,ua pətk, sṭandaz ḥa dəşxuəcuaz ilaṛa
ntraaiṭ Ƴarax uəi auəxa.

Amra çlakə aṭara iyeixian Ƴarax dyagəlanə
aṭ aarṭnə ik,aba aḥənṭrakua eibark,ua abarça
danaaçalauaz. Apṭmagiə eilirgaz araxu apxiaṛi
aguaf intəican asas dşəqaz iṭaaixəeiṭ.

— Ƴəṭəbzia,—iḥeiṭ Ƴarax.

— Bzia ubaaṭ. Mak,iana uzərgəlazei dad-
xəeiṭ!—Ƴarax izə apṭma „dadxəeiṭ“ aḥara ikura
dakuəitnaṛxian. Ƴarax şəkusala yajeijaba drei-
haməzṭ, agiəi dabaqaxəz yənyaja, yənyajei xuba
dbaomaza drəbṭagəlan.

— Ua Ƴəṭəbzia!—ieiguəṭ iyəçerṭ aynə ava-
raxıṭaṛi axçəsta daaxəçnə abarça daavaləeiṭ
iaxaṛi „ayəjyə“ aguəla Ƴonṭa.

— Bziara ubaaṭ,—iḥeiṭ asasgiə Ƴonṭa iaxı
daaxıapşṭa, iḥənṭrakua reibark,ra daalgaua.

— Ƴonṭa uaxı uyeiṭṭ uaxı!—ṭaaṭṭṭṭ apṭma
aḥarakua iapca axk,ara şəqaz dneiua. Ƴon-
ṭagiə asas iaxı dəyxaltṭ, iarma napə alagiə
ieiguəṭ ıṭtaxı inaiçərguafṭa, agiəi inapala asas
inapə aaimixəiṭ.

Ƴonṭa inaiṭaxxṭa azəi amṭaxıṭi ləmanə
Guəṭk,ə dəyxalan asas iṭə ilərzzəeiṭ. Uəs agu-

əluʒagiə dəryagiəx azazala iaainiaua pətyək.
eizeit.

Dəuk mərçəkua inaʔakuaz „uəra“ ʔa ʃəʔ-
kakalkra iaʔən ʃəbʒaanza.

ʒəbʒə aguə inxənaauanə eipʃaanə rkiafkua
daara iqaçanə aʃtəl iyaxəçt sasgiə apʃəmagiə.
laxa eipʃ ʧonʧa iaxiagiə naʔənçala dərgəeit
itakuaj laxı.

Axazgəlaʒa kakal anərk. aʃtaxı asas iʔə
kuadərnə izaargəeit.

— Ee, uajraanza iagia kiaf zuəzargiə...—
aaiguaxuəit ʔarax iʔamguarxkua rəuouua da-
xigəlaz ipʃma iqazʃa anaaigualəʃa,—ianaqal-
beit abərsqayək auua ʃgəlou dsəsərəma—ʔagiə
apʃma dnaizəpʃəit, axa apʃma dəzlak.ʃaʃaz egie-
ikəməzt.

ʔarax abri dʃazxuəcuaz, uaa guartak., apʃma
çlaʔəsta dnazlaz, iʔəʃkəl knə iʃgəlaz dənʔə-
jləeit; iouʃəʔ ʔa amalaxazgiə apsəua naməsk.
nailamʃeit.

— Oluəʔ baba, abri Guaramiaa axitanxaua
apsta dəntapʃərʔ dnaganə, dxəmqiərʔ eipʃ
hasas amya dəkuça,—iʔəit apʃma, asas inas-
kiagarazə aʔəjlara iaʔəz aguəla ʔkuən Oluəʔ
iaxı daaxiapʃta.

— Ibziour,—iʔəit, axiəʃt-hagiə dənʔəjləeit.

— Bzəiala, abziarazə uay daailaait,—iʔəit
ʔarax ilakua apʃma iaaixmərpaʒakua, iʔgiə

aotura aarçəsə-rnaanə iaaxnərñta aguat şəqaz
iƣənəixəeiƣ.

— Amya abzia uakuƣaait,—amya aaidərnə-
ñalt uaqə igəlakuaz apñmagiə, aguəlaʔagiə.

Ƣarax aqamƣə aaxara iazəƣaçanə imaz ibot-
agiə xuəƣə-xuəƣla aiçəçra, apslara inalagəeiƣ,
iƣgiə aguədə-guədə ña aƣənənanaxəeiƣ.

— Abar assir,—aarguaxuəiƣ aguəlaʔagiə asas-
giə apñma iaxiaƣi iqazfakua

aarzəm

baƣba

raxan

IV. Darəqua „ipfkua“.

Asas aştə dəntəçən aguarabɯara dnəbɯalt. İftaxıta, hatərkuçartak, aqara nabɯanə Oluey dkuarua diftan. Uəs, amya dəu aqnə inazaanza iaɯura daaxan iƳə aanəikəlt.

— Akər uxaştəzma uəxxiəzgəeiɯ!—Dçaait Oluey asaş dəzzaagəlaz asaatkə azə iaailirgazta.

— Qah, mamou... akə şxaştə akueəm... axa... apɯma akə azə sizçaarc sguəitan,—iŋeiɯ Ƴarax ataks, iƳgiə aaxnərŋnə iaxaɯi ipɯma iaxı iƳaaixəeiɯ, inəquaɯagiə inaciçeiɯ.

Aguələja aimpra iaƳən, apɯmagiə ilabafa aakədəxnə ɯajara azlagaraxı scoiɯ ŋa aştə abzara aaimidauan asas dxənŋnə aguədə-guədə ŋa danaaipəlaz.

— Adləei Kəpa dcan dmaait, daan dəmceiɯ ŋa sara seitaaxəiɯ!—iŋeiɯ Ƴarax daapə-ɯəɯɯaua.

— İauazei dadxəeiɯ, iaxıpouŋoi!

— Çaara pxafaram... sara xəla səzzaaz eilmərgakuan scon, apsra-aitapsra səxixian...

— Aa zakuezəz?

— Ak sahan, axa... işəşŋara səzdəram...— Ƴarax daalagan iaaiəhaxiaz, nasgiə iara mbaɯbaras işəibaz, ailərgarazə macaragiə xakukəla iynənɯ dşaaaz, zegiə aajərganə ieiŋeiɯ.—Abas uəsasɯa aximəzəiə itaçanə iuəftueiɯ ŋa sahanə səqan, uara uxata usəmbacəzt, iaxəeiɯtegiə

abri uara ueips̄ auay bzia abri ayəza agra ima-
mkua pətk̄ s̄tandaz ʔa axuəcra saɸən, axa
allah iɸloūn, isahaxeu zegiə axiəməc̄xaz!

— Mcə umahait̄, iuahaz zegiə ɸabərgəūn,
— ʔarax iaja ap̄ma iaapəiqəeit̄.

— Ispa?

— Aa.

— Sara?

— Uarou?

— Aa.

— Uara uzəxsərqiaguəfozei!—iʔan, ap̄ma
daapə̄təryueit̄,—uara ueips̄ sasə sara səqnə dma-
aict̄ axaangiə—ʔa nacəiɸeit̄.

ʔarax dʂanxanə ap̄ma dəiɸapsua dgəlan.
Axiaɳkua inəkupər-aakupər̄ua akuaçakua iaxirə-
laz „xiaaɳ-xiaaɳ“ ʔa rəbɳə uguə iaalaɳar ɳ eibarqəz
-qəzuan. Ap̄ma ʔarax iɸə aotura knə dgəlan.

— Sara iɸganə isə̄mou aqazɳa ajabɳ dəu
acəūn,—daɸən ap̄ma:—dəqan Darəqua ʔa azə.
Uəi iynata sasə danəqaməz dəymazayən. Ubas
bzia ibon asasɳa. Axa...—abraqa iadara dəuɳ-
zak, aaiazkunəixəzɳa daakuəpsəȳhait̄, xazənxara
ʔa iab danaaiɸəçəz zegiə rapxiazə itaaz asas
Darəqua ipa-zaɳə dəiɸit̄...

— Uara umst̄ iʂəumʔhara!

— Aai, ipa-zaɳə dəiɸit̄...—daɸən ap̄ma aja-
bɳhara.—Aamta, uajə eips̄ iznəgut̄an. Uəi aʂə-
kusan ayəxi baapsən, adəunei eikuçaa-psxa iqan.

Aalɜgaɟɟia auardənkua agugua ʔa ikus icon. Auay-psə uəiquaɟ, ulaɟɟia rəɟaɟanə aɟnə inuə-ɟrəməɟɟ.

Abri hnazxuapsua apacxa eipɟ pacxak, izgəlan Darəqua,—apɟma inaja rxxanə ikuaskia avaraqnə, ixərkuakuaua alyakɟ-ɟə zəɟxarpa igəlaz apacxa ɟarax dnazirpɟəiɟ,—aɟən-xita ynamlaracə rasla iɟguanə, pɟak.giə qara inəzkələmɟaua itaɟnə iman Darəqua ipacxa.

Aɟəx ɟaku caxian. Darəqua dɟəntaajaz dəɟtalaxian. Uəs aɟnəqa „apɟma sas dəutouɟ, apɟma“ ʔa bɟək.gəeiɟ „iauazei, sas dəstazargiə bzəiala daabeit“ iʔan Darəqua dəndəlqeiɟ. Dɟəjəixəiɟ.

Aɟəx ala aɟəɟuan. Adnə ɟangio-mcəngio uay dəɟgələraɟ iqaməɟɟ. Darəquagio apxiəɟɟ ʔa asas aɟ izaarɟnə uəynal ʔa eiʔeiɟ. Asas, uapxia səɟpaynalauəi ʔa iɟapsratara dalagəeiɟ.

Ubas aɟ ilagəlanə ak.ər aamta aɟərxxara iaɟən. Apɟma ixuəɟə, ipa-zaɟə apxɟə ilxuata dəxɟnə aɟ aaiguaratə iiarta dələrɟən. Darəqua isasi iarei eibarxxaua aɟ ilagəlanəɟa aykuən axita ilaləeiɟ. Adəryaɟnə asas dnəkulan imyaxi dceit, Darəqua ipa-zaɟgi axməɟə rzə ipstazara dnaləgugueit.

— Nɟəik.-nɟəik,—aaiɟirgəeiɟ ɟarax ibz ixa-pəc-lata inarkiasua, ari ipɟma iiʔauaz aɟabɟaaqafanə.

— Uəi aɟtaxigio Darəqua asasɟa iɟəməor-xanə dɟamləeiɟ. lara uajəgio asasɟa dərɟənɟa-

aueit. Axa iaaitalakı zegio azk içkəs azk deijan.

Apıma iynə ianəitaxəu dzəmɾo, dzəmgəlaua danəqala iarbanəu kiasf ipstazara ialou? Darəqua dgəlanə isasja irməuzeit. „Uɾa, uɾa!“ Һa ipf knə işənaxiənhəlauaz esəmza kuəmjak.-kuəm-jək izəmxaua ipfkna ɸərjəuan.

Daara ibaapsəun hapsua qazlakua. Abas izəruəit Darəqua.

Uara, dad, uɾa anəsha uɾeit, krəf anəsha krəufeit, ianuaamtaz uəstalt. Uara ueips sasə sara sqnə dmaaict!—daalgəeit apıma iajabɿhara.

Һarax ixə ikuəɿ axuəcra daɸən. Uajə aakıəs-kıaɾı isas iaarei ipška iɸəmazarei reikuɿara anaagualata daazəzeit.

— Hə, alakıɿqıa sazҺaz uara uouɾ,—iҺeit Һarax apıma dəiɸampşkua ɸaqa dəpsua.

— Darəqua ayada uəmcoi, Darəqua!—ɸaaitit uəs aguara bɿara ibɿalanə ineiuaz aguəla tahmadaja ruazə.

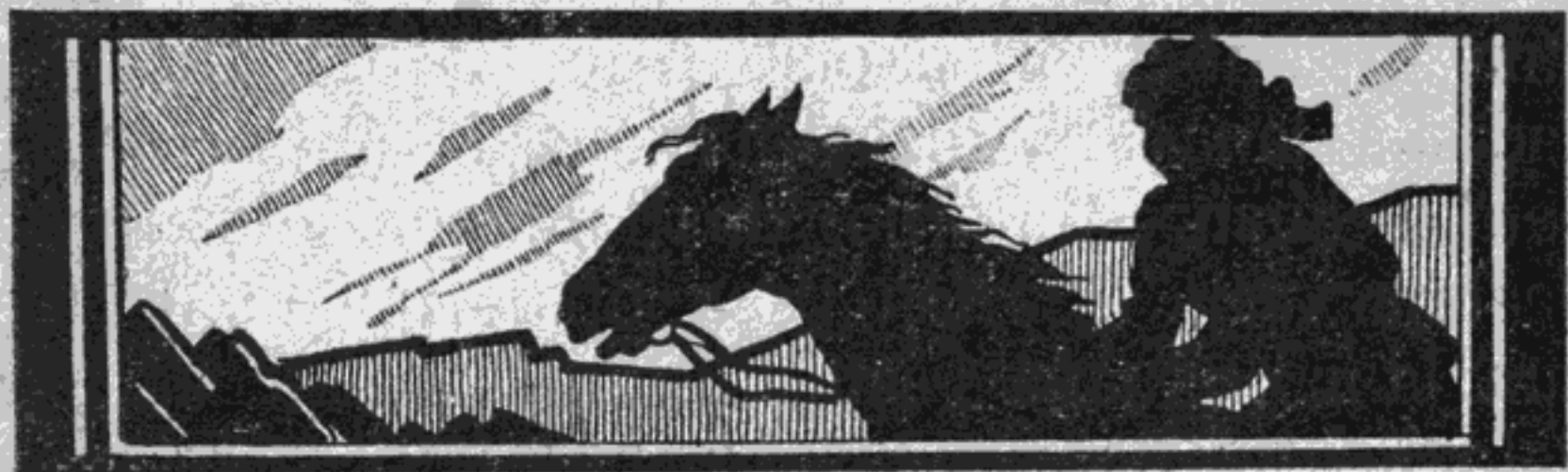
— Һneila stəxızoit, Һneila,—iҺeit Һarax iapxia igəlaz apımagio.

Һarax, apıma itəz akuəmje dnaxuapşəzar ikuəmje apfkua naq-aaggio ipjan.

Һarax iɸgio iargio ašta agutanə iadərsəzla işanxanə igəlan. Naqɾəraxı akuəçakua inarəçpər-aarəçpərıa axiaɿkua „xiaaɿ-xiaaɿ“ Һa eilan.

Aslanbei iaazara

A'roman „Промете-
ейо номомство“ һа
Mordovcev iiyaz aqnəp
ialkaanə eitagoun.

Aslanbei, atourəx-yəraƣə iança rəu xkədqiak, ƣqazak zeips dəƣa rəlak uaquəç, Apsnə uayə izəmpşaaua, apsua napşəraqnəƣ lakuças zəz-baxu ħa rəu, afərxaça ħa zzərħaşaz azə iakun.

Irħon alaku ialaçanə apsabara ikuu auaa, ipsranə iqou iləmşacəz, oyə dəzzəmiaaicəz „af-xaps“ (azəzlan) dəliaait ħa.

Ari „afxaps“ „azəzlan“—ħa izəftaz—zəiab pşzak lakun, iaalƣəpşlakıgıə ila xəlķəuan, dlər-laťuan ləpşzara ala. Lara dəzxəlçəz Circeia ləeips largıə, auaa akat rzərgəlanə, iġaua ilər-guaqəuan ləbziabara ala; lguəkra aləei ləpşzara aləei ilxəmxuəcuaz auaa, ari imƣzauaz apşza guķə, xuaşa-xuaşa ikaləpsauan.

Ƣnak, Aslanbei ħarəcaranƣ dxənħnə, uay dəzləmsəcəz bnakə dəlalənanə dşaauiuz, abri azəzlan pşzei iarei aaiƣahait. Axı rə-uara eips ləxĵə-xiəpş rə lxıəħħə iləkupsaz akuzan lĵei-lĵi xəzyauaz.

Aslanbei dşəlbazĵqia ləxĵə-xiəpş rə lna rə ala ləzkua inəkuəpsanə, lan dşaaləxşaz eips dqianťazza iara iaxı lƣaalxəeit ať-ťfəra dnəça-

lanə. Aslanbei, ari azərab pşza aſſəra dnəçala-
aaçəsua iaha-iaha dizaaguaxauaſa aniba, ləpş-
zara dŷahanə, ifa ʔnə, dəxiſaſaxanə, dşanxanə
daannarxəeiſ. Azəzlan pşza dpəſəryuaua, napəla
lara laxı dipxiaua lŷanaalxa imſaʒoz apsua, ayə
daſəzſa dgarəgaŷaua, ləbziabara ixə izəmdərua
daaqanaçeiſ. Daxigəlaz dzaxəmçəsiſ, ila ləiz-
xmərpeiſ; çangiə, uəbri ləeipş ipşzaz apſhəzba,
Aslanbei zaça dimbara, apsabarəŷə dəqouſ ʔagə
iguə iaanamgəzəçəzſ. ■

Circeiaŷə iapxia daagəlanə, lə-naſkɪar xuəŷ-
kua xuxua-xuxuaza eiçəxnə ilərbaua dalagəeiſ.
Ubasqanouſ Aslanbei ixşəy aŷə danaai, danalç.
Ubasqanouſ ianəidər lə-janaſkɪarak irləbaua, ja
şəkusa dəlzaagəlarəzgiə dəşipxiauaz.

Aslanbei daaxuəc-xuəcən ixaxuərſh-xə „mar“
ſha iaairçəsəiſ. Nas apşza Circeia ləznaſkɪəsk
aarxuanə, ləjnaſkɪarak ilərbeiſ jəşəkusa dəlza-
agəlarəzə diſhaua. Axa Aslanbei dəryagiəx „mar“
ſha ixə irlçəsəiſ. Azəzlan-pşza akaka-kakala
lnaſakua lərxuauan Aslanbei dinaalaua, axa
Aslanbei mar ikəcəpxiaza lŷəpşka iaha-iaha
aſgia anəluən ləpşŷə psax'ua.

Nasonſ Aslanbei işəbziaraməz anəidər, na-
souſ iŷaaibətanə aſərſha ləxŷə-xiəpşŷə dnam-
çasnə xzərak nalpaanə, amajəs lasəra eipş
dlasnə abna dnəlapſa danca... Ubas Aslanbei
„aſxaps“ „azəzlan“ dəliaanə, ləxŷə xiəpşŷə

xzərak, aalpaanə eimçarsnə imanə dceit̃ ʔa ala-
kuʔqia dalčanə izbaxu rʔon...

Aslanbei Dşəxuəyəz abqar aʔə içaxian, ab-
qar dafcəlxian. Anəquara dşənalagazʔqia iabazəi
diʔanə qamak, imixən uəi naxəs-aaxəsgiə ubri
aknzan xumargas imazaz. Ifanə pşkakua xuəy-
zak, aououaxara rʔanazərk, naxəsgiə aʔə da-
ʔiazoməzʔ: akuadərərta iʔanərpsəlanə, inan-
xuəykua aʔprəjkua irəlarpsnə dəyua akəta drə-
lan. Abri ubasqan dəzbauaz apsuaa dɔafaxunə
akun dəşrəmaz.

Aslanbei apsua tauadi-aaməstei rəxşara şə-
raazauaz eipş ian lakuəmkua, ʔəmkətak, aʔə
Tamfəgu ʔa azə diaazauan.

Aslanbei iabazzeii, ibzəʔafəi imanə eimim-
dacəz rxa-ixa ʔa egieqazaməzʔ; dşəxnuyəz, am-
şən Eikua aʔkurpakuaʔqiaagiə dreisuan. Tamfəgu
iouptəl*) apsua ʔapşəraqnəʔ, axaçaououa-ʔa
zzərʔaşa abragiyək, ara abziara hʔaət, ouəyək
ilçərʔə eipş akun dşəiaazauaz. Ari aupʔəl
xıʔaʔa, maʔk, danəyeidas, iyəzʔa, iara eipş
iaazakuaz ibzəʔafʔa imanə Guəriei, Agər-ʔələi
drəkulanə akambaf-guartei, auaxiadi pʔanə iaa-
icalon; znəzənlagiə atəphaʔei axuəykuei eimça-
rsnə iaaigalon, nasgiə iaaigauaz zəgiə şeibgaz,
iara ak, aanəmkələkua, iabraa irzeipşnə aham-
tas iritalauan. Uərt ari ahamʔa eiguərouanə irə-
dərkəlon, akambaf guartei auaxiadi dara inərkə-

*) Ixuəpha.

lon, axuəɥkuei atəphaɟei atərku lahar aqnə xu dəula irtilaun.

Apsuaa, Apsnə axiɜ Aslanbei iaxidərbaloɜ egɪqafarɜam... Aslanbei apsua universitɛt da-nalga, iab iaxi, Souk-su akətaxi dcar akun. lanazɜei laotərɜaɟala dɟəua akun ləxuəpha dʒənaskɪalgauaz. Akəta ɥiɥi, Aslanbei daxiəra-azauaz aɸə inxauaz ajlar zegiə, Aslanbei naz-aza iniɟɜauazɽa akun işərguaxuuaz. Iɟəuaɽa aquaqraɽa ɽəua, aququa-ququa ɽəa ixəsua akun uərt rəxupha dʒənaskɪargauaz. Akəta ɥiɥi atəpha pɟɜakua, jaxa jipɽ ɟəkusa zɟəɟkuoz zegiə, ari axaɟa-otutua ibziabara iabəlnə, rəlaotərɜ ineiuaz mazala akun rɥabrakua rəla işədrəckɪa-uaz. Axa uərt zegiə reiha guəbləla dɟəuan Aslanbei ibzəɟaɽɽa Dida.

Aslanbeii darei aneicrəɟɟaz afəɟəmtan Dida lɸerxaɟanə dəqan, axa lələkua ɥnə işəqaz ala Dida dəɟəuaz aqara uayə idərraɸə iqan. Iɟa-bərgnə Dida dəɟəuaz egɪqafarɜaməɟt, izban akuzar icoz auptəl, ləxupha iakun; uəi daxicoz aqnəɸ oyə dizəməɽɽəua dɟəuan langiə, iləɟəuan akəta ɥɪɥigə. Apsəua ɟasla Aslanbei daxiəraazaz akətaɸə inxauaz zegiə Keləf-bei iynə azə iguəcxuɟan, Aslanbei izə iabraan.

Aslanbei Keləfbei iaxi dancoz icceit ar tauadi aamstei rəɥkuənɟa rɸəɽkəlɽɟei darei. Keləfbei iuaɟei, tauadi aamstei zegiə eizganə Souk-su Aslanbei ɥara izəiuit. Xaxa-xəməɟ ɥaran. Ari

aɣaraɸə ɪrʃəɪt̪ uasaguartak, ak̪uət̪kuei, aquarəl-kuei, ak̪uak̪uət̪kuei (aʃɪʃɪkuei), aʃabəstakuzi uaq̪a ɪrʃkuaz xəpɣiaʒarak rəmazaməzt̪; abnauaa rmuəzika iaaquəmɕzak̪ua ɪʒaa-ʒaaua, ɪəʒzua aʃa-ħara ɪaɸən.

Axa art̪ aguəronara aməʃkua r̪xəpɣiaʒara maɸən. Aslanbei, apsua universit̪et̪—aonəɸrei, akuəlarəi rɕara danalga, ari ah̪ ipa, ahra iaku-nagauaz aɕara ɪɕar ak̪un. Aslanbei atərku anban ʃquəi, arab anban ʃquəi rɕara daddərɸəlt̪.

lqaləeiɪt̪ iara ɪzə aguɸəonra aamta.

Ari aɕaɸə ɸəɕ aɕara, akuəlarei, aonəɸrei, arħrei rɕara eipʃ imariaməzt̪ aupt̪əl xɪʃaʃa Aslanbei ɪzə.

Atərkuua anbankuei, arab anbankuei, Aslanbei, imʃannə, ɪʒərʃaganə ak̪un ɪʃibauaz. Aslanbei uərt̪, ak̪əi-ak̪əi ɪzeiydərəauaməzt̪, ɪk̪apa-ɸapouaʃa, ɪla ɪxəslouaʃa, ɪxəɸɸouaʃa ɪbauan; danrəxuapʃjalak̪ɪ—ubri aqənza dɣuaauan, ɪqama aatəxnə, iara ɪħaʃala, anbankua rəlakuua t̪əixəuan, aʃquə bʒəixəuan oyə dzaməpɣiaua. Aʃquɸəɕ anizaarxualak̪ɪ, agɪəi ɪʒaziuəz eipʃ anbankua rəɕaʃara rzəməʒak̪uan ɪaħala ɪpiiqqauan, ɪʒa-panɸa aatəxnə dəriaxsuan.

Keləʃbei ɪɸkuən anbankua daxɪəriaxsuaz apɣia eɣiaxəiħaauaməzt̪, axa dʒaquəmɕʒauaz anəiba abɸar ɪʒigaua dalagəeiɪt̪. Ari abənuay-ɸa ɪabɸar axɪʒərgauaz ɪaha-ɪaha deiʒanaɸuan.

Aslanbei, irçayə amula tahmadagiə uayças diajajoməzt, axa amula zegiə iyhauan. Iagla uəs akur ħa amulagiə iyhara açəxuṛ aai. Içayə, oy-ħa zmahauaz Aslanbei, arab anbankua idəruou izəmdəruou ailərgarazə daaipxian aquərqaṇ naimçaçanə aekzamen izəura, ipəlara dalagəeiṭ. Aslanbei anbankua ijeilagauan, açəxuṛan, iaxəijeilagauaz azə dguaan aquərqaṇ dnakuonjeiṭ.

Amula dəzxagamxəeiṭ uaha egiaaigəmxəeiṭ, iara ubri aminuət azə dcanə Keləfbei iṭə daşşəiṭ. Keiəfbei iyhara mauxan, oy-ħa zmahauaz Aslanbei akanuoi dadərgəlanə abaa dəyneikəiṭ.

Axa, adəryaṯnə afəṭəmtan Aslanbei idgəlaz akanuoigiə iargiə əqazaməzt. Reiha iqbaraz, Keləfbei iṭkua ireionəz yṯəkgiə aṯtra itazəiṭ.

Abragi-ṯa ifaṇə dşakuəitxazṭia axəkualaa eipş iabraa raxi dətqianə dceiṭ. Keləfbei dguaanə iħaṯe zmahaz ipa ikrazə Apsnə axə-açu-xuala auaa dəkuiçeiṭ, axa Aslanbei icxəraaja azə iaxuaṯəz ieipş iftamta bṭadərɜzeiṭ.

Aslanbei ixaçarazi, ahamta-raja axiritauaz azi ari anjaxşa zegiəndəra eiguəronianə dərjax'uan.

Apsua, darbanzaalakigiə, Aslanbei zəynə dneiz, nasəp-dəu zouəz eipş ixə ipxiazon. Asas aiharak, Aslanbei eipş iqou asas, ixufadħara eiṭou ṭgiaura uəi açkəs ieijou uayəməra, „apsəuamra“ qalazoməzt apsua napşəraqnəṛ.

Abas Aslanbei akəraamta auəs daɟəɟaxəua drəman, nas iara, iyəzɟa, tauadi aaməstei rəu-kuənɟa eizganə, aparɟia qaçanə Ermanɟələei, Agərɟələei, Guəriei akuələra dalagəeiɟ. Anapa aaiguara, ɟxanxəç Qubina azə apşaɟa, Rion ɟuət anayəs azaarak,za Aslanbei zegiənqara dəqan. Iagiaraanə Elbrus afxa afanə aqnəɟqia eizigaxian arparəuakua azoxukuei, apsuaai rəq-nəɟ, iagiaraan ak,azakkua pşaonças drəkulənə eimiɟaxian; iagiaraan Qislovodsk,əi, ɟiaɟigorsk,əi aihabəra rəmu pjanə, drəkulənə, irɟnə, rmazara rəxganə iaaigaxian.

Dkuələnə iagia izaagargiə, işeibgaz iyəzɟa iritauan.

Aslanbei kuələraɟa Urəstəlaqa dacəoz iagiaraan ibzəɟaɟa Didagiə xaçamaɟala deilalaɟanə, abqarla dtalahanə ləxuəpha diccaxian, laɟjei labi rəda oyə izəmdərui.

Aapənrazə 1806 şəkusa raan, Aslanbei Qarayaa imanə, Qislovodsk. danakulaz, iagiaaigəmxəeiɟ, Emerɟəla aɟəntkar Solomon ipha Dareqana deimçarsnə dəigarazə. Uəi aamtazə Dareqana lyəza Geouxer, qarabaxaa rah Ibram-xan iphai larei ɟəla inei-aaiuan. Aqarabaxɟkua rɟamxə qbarrei, dara iɟəjkuaz rɟəbəiaqazarei rak, uəmzar, apsua abragi ayəqagiə imɟəcaɟauan.

1808 şəkusa irəkulaanza abas akun Aslanbei xnəqugas imazaz. Abri aamtazə, Aslanbei iahaiṭ, Keləfbei ahra iara nazaza ipərxanə, ıftaxı Safar-Alə-bei işiitauaz.

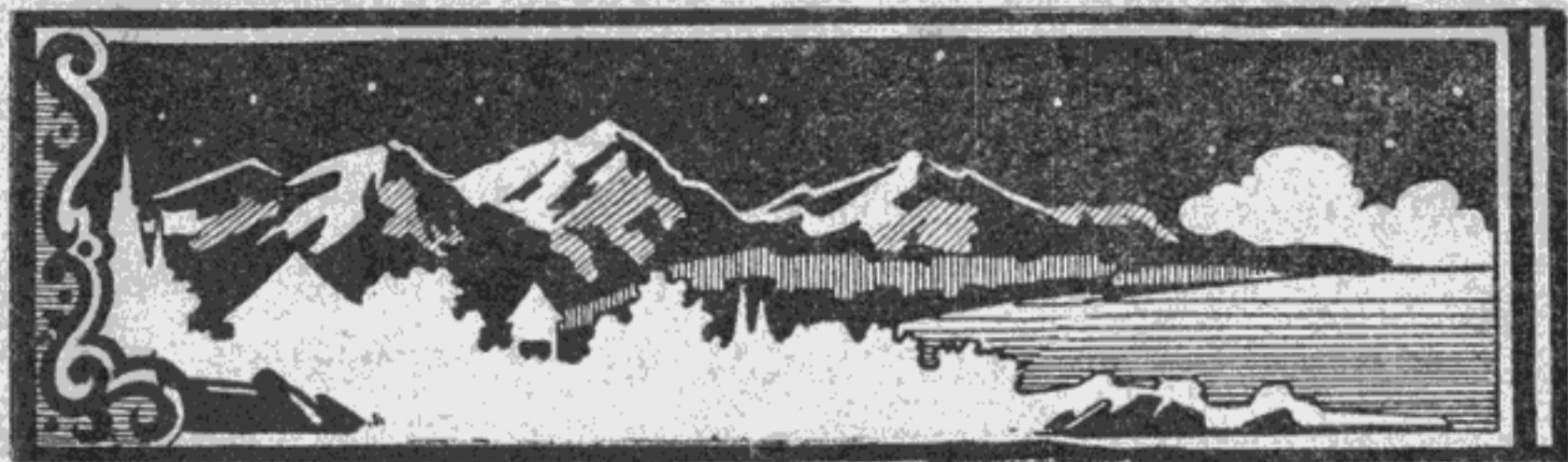
Ubri naxəs-aaxəsgıə Aslanbei daftaləeiṭ, Safar-Alə-beigıə, Keleşbeigıə rəfra. Abri zəbnə Aslanbei dkəlsəiṭ iab, „iutaxəu səzuə sab“ ḥa, iaḥa ixuda ixfnə.

Aḥa axuda-xfra apsəua çasla izmaanou uəi ouṛ: „Unarə aḩə səqouṛ, isəkunagauazar unapala sfə, aa aḥa“.

Keləfbei ipa drəchaifan iiuxiaz izəryanə ixə dakuəitiṛəiṭ.

 Keləf bei ifra.

A'roman „Промете-
ево потомство“ һа
Mordovcev iiyəz aqnəp
ialkaanə eitagoup.

Mai yba, 1808 şəkusa rzə açəx kaxaa iqan... Souk-su, Apsnə ahja rahtənra, bzia irbaua akətaφə myaxuastak, ianəlanə ineuan yəqa amyasyja.

Rəmarakua rəla art ayəqa, amyasyja inei-uaz şapsəuaz yafoməzt. Rəmarakua rəbziarei, rabqarkua raznəla iyapazi rəla işbaşa uaaməz udərraφə iqan. Ruazk, ipaçei izakia şladəukuei rəla dşətahmadaz oyə eilirgarφə dəqan; axa iagia uəs akun·ña, izara eiyahaha aplan imazi, aykuən lasra iara ilazi rəla dşəlxapa-şlaz yafoməzt. Agiəi—oyə harakək, jyaxər tbaak, ykuəna-pak, iakun.

Rəstaxıqa, mayk, inastxatə yəfşərak, rəstan. Art irəftaz—rφəfkəlkja rakun.

Aapən-çəx apsəp-psza nanaga-yanagon.

Çaqa, amzalaşara amşən ixəyçaloz, araz-nərtə xərtəzla akun işəqaz. Ajkuərpakua xiaru-xiaruña axaħıssa amşən aφəkuəφə iaxeinərqioz afaças rəbje gauan. Bzarφəra ipφxiaz ajərtəi axaħrt bertəp aqnərtəi, Souk-su apacxa kuaqia jəşkua rəqnərtəi, ijaz akəta uaa racaxa rəqnərt rφəxiqarta, aroiucarta, aqlan irəmaz aqnərtəi,

niramida-psra zmanə igəlaz ayandarkuei, akəta-psəzraƣə igəlaz aguərpšra zmaz akipariskua rəqnəƣəi—akətaƣə amza-ŋləra ŋtan. Amza axiə-kuyəyoz afxəei, Akətan aŋjəra iŋtazi ŋəzbala ipqazŋa aŋaa rəbŋan; akətaƣə naqa-raqa, amza axiŋəçəpxakuoz axuac eipš aŋəyşapšƣə-laşara (amza laşara) ŋtan. Znə-zənla afxanƣə iaayuan ƣəuabŋla afaŋəzaŋ abŋəi, Souk.-su azə axixia-xixiaŋa axaŋkua inarəkus-aarəkusua, inarəvs-aarəvsua amşən iaxialaloz abŋəi.

— Hai ƣəuŋt, allah iqŋouŋ Aslanbei znəm-zar-znə ixə axşəy axitaŋaz!—iŋeit atənyra aailaganə apxia ineiuaz ruazə.

— Aai sab, Aslanbei imdərŋaləei, ixədaraləei, akər ƣa haxtixxian, açəxuŋanə... Allah iqŋouŋ!—iŋeit agiəgiə atak.s.

Ubas iŋeiŋajoz aguaf iaatalŋ. Uaqa aguaf iadgəlaz akanueiŋa, art aguaf italaz, iŋrəkunagoz, hatər rəkuçanə inarayrəŋit.

— Aslanbei dxənŋxeuma?—atahmada akanuei diazçait.

— Aa, daaxeit uxackə sceit,—iŋeit akanuei atakəs.

Aguaf italaz arənaraxiƣa aynəƣa rƣəyar-xəeit. Ari aynə aboqukua, azaxua irəkuərşaz abonkua amza laşara rƣəyuyoua irəluxumaruan... Apenƣərkuə rƣə amca laşara kələpxon.

— Aslanbei Aquaqa dzəŋtazəz?—dçait af-taxi ineiuaz aykuən Batalbei.

— Beŋan izə dsəŋtən—iŋeit atahmada.

— Uəi Agər tələn təi danbaai?

— Uara Kudrə uaneqaz daai.

— Puətga Kuqukbəi iaxi iuəstuada?

— Aslanbeii Bejani səftər-ña auy. Axa art aḥkua akuadərkuu zəkuxəmzei?

Uəs amarduan aḥə ineinə axunələrə iala-
gəei.

— labacei mīan, ara kanuei dgələzamei?
Ijama art?

Apxiatəi aḥ aairtəi. Ubri aamtazə aynuəçqan t
azə dxəst. Atahmada ištaxi iaaiuaz Batalbei
daəwəzə-wəznə iara uatqia adafma dnəkuhai.

— Ei, uarban!—ña dnəynətəan, iqama aat-
əxnə dnəynaxxəi atahmada.

Iara ubasqan t qia auada aynuəçqagiə aququa
ña iaailarçei.

— Ari sara soup!—ihan iaña təxnə apsəua
abaakə, dqapssza deibaknə, daadəlçəi uaxiən t.

— Aslanbəi! Spa uouma,—ña iguə knə
daəwəzəwəzi atahmada.

— Aai ari sara soup! Uara iuaṭauəmfaua,
irznə iuəmaz upa soup sara!—iñei daapətəry-
qala Aslanbei.—Abar upa iguəbəlra uara uzə!—
naciçan Aslanbei iaña rəxxa iab atahmada ixə
dlasi.—Allah! Allah!—şəihouaz atahmada dən-
kahai. Aslanbei dəryagiəx dnaixaxxən, iaña
rəxxa iab daxika t əz deitaisən, ipsə itaxaz aai-
xəixəi.

Axəseb t anṭaha yəqa arparja, auptəlkuu
eixəlala-eixətarua iaadəlçzar işanxanə iaanxəei.

— Hab... Hafa... Allah... Allah...—Raja rƣa-banə, rguə itaz rƣə iazəmñaua iaanxəeiṭ.

— Abar! aefja amatapf-ƣarakua... Bzia ei-babua...—Dpəŋəryyaua dnarƣapşəiṭ Aslanbei idəlçəz aefja,—Urəs Bejan! Art amatapf-ƣarakua... aŋaujagiə hrəlgar!..

Bejan zaxızex iqama aatəxnə ayəqagiə fnə inkəṭnə:—anarj irəulaaiṭ afa,—iñan iqama atra inteçeiṭ.

— Haida, ŋta caroup!—iñan iab dəzləeifəz iañha ŋarṭəraxa iqaz, iab atahmada ikaba akalt ala irəckianə, daaccake-ccaknə atra inteçeiṭ.

Afra zuəz xyəuaak əqan. laalasta amarduan inəlbaan, rəƣkua inarəkuṭanə, egizəmuez reipş affəñha rƣəyarxəeiṭ. Aguaf aƣə iannei iqalaz zzəmdəruaz, ua igəlaz akanueiṭa ah ipa işiku-nagauaz hatər ikuçanə, aguaf aarṭnə idekuər-çeiṭ iyəzjagiə iargiə.

Aslanbei iyəzjei iarei rəƣkua rŋanə-ŋtəbṭ ahtnə pŋyəuaak axiərfəz imaayua icaanzagiə, ahtnə xuəygiə-dəugə eigunəyxian, añsa akəu-səu-ñha, arṭaa-sərṭaa ñha eilalaxian.

— Allah! allah! iqalazei! izuəsṭada aŋja! izlacazi zxə kədəzqiakuaz!—ñha añsa raja ialar-çalon aññara iaxiaƣəz.

— Aslanbei... Hafa... Bejan Ƣayba...—da-aorəzəorəziṭ zəpsə zxəmçəçəz Batalbei.

Abas, ipa aihabə inapə aqnəṭ dəpsit Ap-snə ah Keləfbei tahmada, zegiə eicərdəruaz, jlas izmaz a-Ƣayba...

Keləfbei ipaŋei iarei rəfira asaatk, azə Apsnə iaxəŋeiŋ...

Afira anəqalaz axuəlpazə Safar-Alə-bei — Keləfbei ipa, Aslanbei eiçba, iphəsi iarei, Agər-ŋəla ahk, uaj Nina laxi icaxian. Ubri inasəp-xəeiŋ mamzar iabi iafŋei irəxiəz ipeipşən iargiə. Apsraŋə iaainiaz auaa auəxaŋqia aŋaqhəyə di-ftarçeiŋ iqalaz adərri irtarazə. Safar-Alə-bei iphəsi iarei iqalaz anraha işzaxuoz eips ixən-hnə amya ikuəŋ.

Safar-Alə-bei, iphəs Tamarei, Souk-su akəta ianalala naxəs auaa guəbləla iŋəua, axaŋa rxə iasua, rguə itasua, ahsa rəzəŋə ŋp'ua, rəxŋə əçəjjaua, arŋaa-arŋaa ha iŋhəua, aiaŋa kədər-x'ua irpələuan.

Auayəfira narŋiarak, eips izəpxiazauaz, izzə-mariaz amilaŋ uajə rguə iaxapjaua guəbləla iŋəuan.

Apsŋa azala aŋə ik, ɤarçaxian. Keləfbei ap-xiaŋəi aharakəraŋ dək, ɤan, aqurqan aqnəŋ xirə anbanla ajakua annə asarakı ala Keləfbei ilaxi ɤaŋan, ilaxi apqara abza xnayaua. Naq-aaq, içagiə inaquŋa ivan ipa-içbaŋa... Safar-Alə-bei, Tamarei şənəynalazŋqia ahsakua, aguəc-xuŋa, arŋaa-arŋaa ha aŋhəra ialagəeiŋ. Araqa, Safar-Alə-bei iaha iguə ialaŋarəz asaxia izəpşən. Safar-Alə-bei iaŋfŋei, itacaŋei rəxŋkua əŋŋlanə, aŋəmaŋa rəŋçanə, Keləfçei iphaŋa—rabi, rafŋei, itacaŋa—rabxuei, rabxuəndaŋa ɤarakuei rəŋrə-kuərşanə aŋəuara iaŋən...

Ubri aamtazə ašta açəxuanə igəeiṭ zeips
mgacəz ḥḥabṭkuak. Uərt rakun, Keləfbei ipaja,
Aslanbei kurbans iqaiçaz rabraa.

Apsua tauadja aazarəla jlar rəguta aiuara
qarçon, ubart aua raja rəla akun dargiə aha-
təri, amqi, ahrei zlarəmaz uəi aṭəlaṭə.

Ahkuaj xšara dəsloulakıṭqia aazara dərti-
uan. Ari ṭəc iiz auptəl aazara dəzgaz drəxuə-
pḥan, iara izə dara aazara dəzgaz atzə-mo uəi
akətanə inxauaz auaa zegiə abraan, aṭgiaraan
drəxiṭauan, eibafra caṭəzar iccon, iara daxi-
taxauaz dargiə ua ictaxar akun, ajak ala „ixa-
xus“ icon.

Keləfbei ijlanṭ—Çayaa daara afata ɔnuɔua
zmaz uaan. Uərt aazarəla, apsaja-mo aṭəm
milatkua: azoxukuei, aṭkuei, aubəxkuei uḥa da-
rei eiləsnə, aiuara ɔnuɔua rəbṭanə iqan. Uərt
qara eibafrak ianakuṭalakı rbiraq açaqə ar-ei-
kuaṭa rzeizouan apsaja rəqnəṭ eips aṭkua
rəqnəṭgiə, azoxukua rəqnəṭgiə...

Uajə Keləfbei ipajei iarei rtaxara Apsnə
zegiə ianrəlay rabraa rkətan inxoz zegigiə ṭəu-
araḥa iaaiṭ. Dara ubart rakun uajə adnə zəṭa-
abṭəi zəḥḥabṭi gauaz.

Apxia, apsja axiəkṭəz, naq-aaq iləçagəlanə
daaynargalt takuajək, təmarəla deilaḥanə, ləxṭə
jna šla ləkupsasanə, faarṭəraxa iqaz ləzoiə ṭpuə.
Ari iynargalaz atakuaj ləbṭə caxian iləztkaa-
aməzṭ, aməṭkuma ləzḥouaməzṭ, ləbṭ-dagua
ergi-ergi ḥa lguə-məṭəda itəyuan.

Ari atakuaj Keləfbei ixata iana3zei lakun. Danənəynargala zegiə naq-aaq inaskia-aaskianə apɟa axiəkɥaz aneirta lərtəiɥ. Keləfbei iana3zei, ləxupha ilaxi axiəpɥaz anəlba, lnarkua ayada dyarəxanə ləxupha dəzfəz izə dəfiguəfan, ləpsə aamaɥxan, ləxuəpha lnarə axiaaikulərɟaz daanxəeiɥ.

Uəi inaləftarxxnə iaaynaləeiɥ agiərt ayə3zeiɟak: uərtgiə neinə dousə rouptəlkuə rəɥrəkueɾɟanə aɟəuara, aħħara ialagəeiɥ... Dəryagiəx aħħabɟə, zənza issirnə adnəqa igəeiɥ. Aħħabɟəi, aɟəuabɟəi, aɟaarei irəlynə iaayuan: „Batalbei! Batalbei!“-ħa bɟək. Ari Batalbei iana3zei ltən-xaɟei larei rakun. Batalbei daxiəraazauaz akətaɥə inxouaz auaa rəxupha,—Batalbei dərfit ħa ħanħaxla ianraha rxə pɥua, rguə itasua, eimaɟəxaa uajə aɟta iaatalɥ. Axa Batalbei dəm-psəckua dxuəouuouanə daɥa uadak, aɥə dəftan ipħəsi pətyək, amaɥɟei imaɥ ruan.

Agərt ipaɟa—Hasanbeii, Tiarbeii əqazami, iabacei? Uərtgiə Aslanbei iccama mfan?—ħa abarɟanə igəlaz eibərħouan.

—Maɾ,—iħeiɥ Keləfbei ikanuoiɟa rəuazə,—uərt uajə Souk-su iqam, ɟaxaħa ħarəcara ħa Manuɥar ɥayba iaxi iceiɥ.

—Abar iaxiaaua,—iħeiɥ agiəi akanuoi, xyək aɥɟa, areikuajə rəmanə aɟta iaxiaatalaz dirboua.

Icabərgəngiə uərt rakun Manuɥar ɥaybei Keləfbei ipaɟa ayəqa: Hasanbeii Tiarbeii ħarəcaranɥ iɟzaxualakı ixənħnə iaauaz.

Manuŷar Կայba asaatk, azə idərt̕ ua iqaz
ajlar zegiə ɔarəla iʃixuapʃuaz. ɔarəla izixuap-
ʃuaz uəi akun: Aslanbei icəz, Beʃan zaxiʒəz,
Manuʃar iafa guakia, ieiçba iaukun. Ubri azə
iara iiuʃaz, iiħaʃaz zaa amyan ixuəcxian. Manu-
ŷar dʒəuanə danəkuç, iguə ialərsnə daxʒajeit̕
Apsnə ah iynata ailagara. Zla iqalaz rəzgiə iguə
ialərsnə drəzʒajeit̕, nasgiə Safar-Alə-bei dimanə
daʦa uataxk, dnəynalt̕ iaailaʒajarazə iuʔəu
iħaʔəu—ħa. .

Allo	5
Acəunəha akə iapsam shon, axa...	41
Hai dad apisar, zaku kampaniouzei işaaha- uñara	59
Uara uzəxsərqiozei! —	73
Abart zegio msiṭ!	75
Alaku uñoiṭe —	83
Abar assir —	87
Darəqua ipfkua —	95
Aslanbei iaazara —	99
Keləfbei ifra —	109

Aqua 1930 ş:

Apliş №	397
azak,az №	1130
aşiraz	1000
akıəpxıbəuəckua	7,5

Apsnə SSR jlarmazned akıəpxıərtə ay. Lenin ixı3 zxəu

